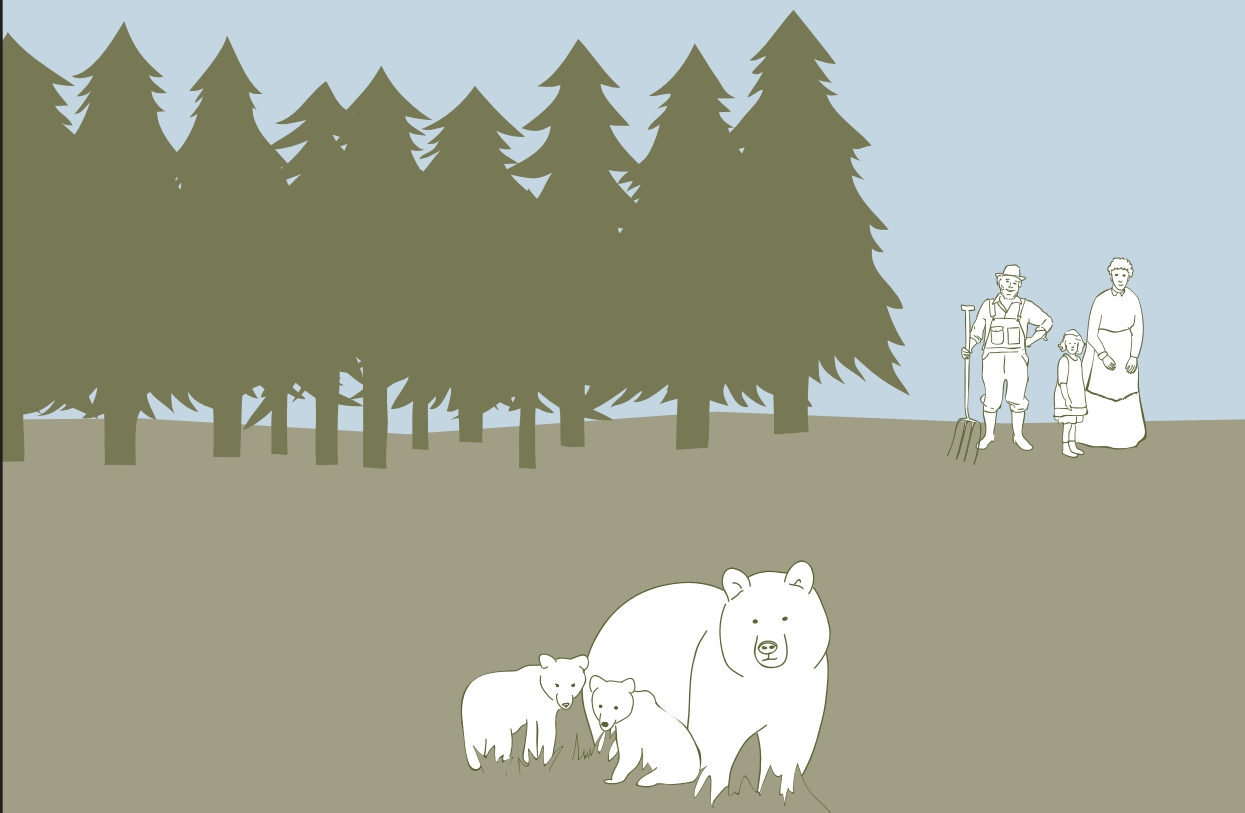

Vodič kroz sukobe između ljudi i velikih zvjeri:

Strategije i savjeti za učinkovitu komunikaciju i suradnju s lokalnim zajednicama

Seth M. Wilson

LIFE
DINALP
BEAR

LIFE13 NAT/SI/000550

Suradnici

Ivan Albertini, Fabio Angeli, Daniele Asson, Matej Avsec, Tiziano Bagatoli, Miran Bartol, Matej Bartol, Paolo Benedek, Mauro Benvenuti, Tomaž Berce, Elizabeth Bradley, Natalia Bragalanti, Roberto Calvetti, Rok Černe, Sandro Cicuttini, Dario De Martin, Umberto Fattori, Marcia Festa, David Grlj, Claudio Groff, Dario Hipolito, Djuro Huber, Klemen Jerina, Boštjan Jež, James J. Jonkel, Marko Jonozovič, Irena Kavčič, Felix Knauer, Aleš Kresevič, Peter Krma, Miha Krofel, Josip Kusak, Aleksandra Majić Skrbineš, Urša Marinko, Paolo Molinari, Anja Molinari, Tanja Musil, Gregory Neudecker, Luca Pedrotti, Georg Rauer, Slaven Reljić, Andrej Sila, Matija Stergar, Alberto Stoffella, Adriano Stringari, Gabriele Vettori, Marko Vilfan, Bojan Vivoda i Walter Vuerion.

Predloženo citiranje

Wilson, S.M. 2016. Vodič kroz sukobe između ljudi i velikih zvijeri: strategije i savjeti za učinkovitu komunikaciju i suradnju s lokalnim zajednicama. Veterinarski fakultet Sveučilišta u Zagrebu - LIFE DINALP BEAR projekt, Zagreb, Hrvatska. 60 str.

Zahvale

Veliko hvala svim partnerima u projektu LIFE DINALP BEAR koji su me pozvali da sudjelujem u njemu. Čast mi je što mogu biti dijelom ovog ambicioznog i sveobuhvatnog partnerstva koje se trudi poboljšati suživot ljudi i zvijeri u Europi. Želio bih zahvaliti Marku Jonozoviču, Roku Černeu, Klemenu Jerini, Mihi Krofelu, Aleksandri Majić Skrbineš, Urši Marinko i Paulu Molinariju za smjernice i ideje koje su mi dali u ranim konceptualnim fazama razvoja ovog vodiča. Hvala ti, Jennifer C. Ellis, na korisnim uredničkim komentarima na prethodnim inačicama ovog vodiča. Posebnu zahvalu dugujem Gregu Neudeckeru, Jimu Stoneu, Davidu Mannixu i Dennyju Iversonu zbog mentorstva koje traje sve ove godine. Osim toga, zahvalan sam Jamieju Jonkelu i Liz Bradley iz Ministarstva riba, divljih životinja i parkova – dvama sjajnim ambasadorima divljih životinja s kojima sam imao privilegiju surađivati. Zemljoposjednici, rančeri i svi partneri koji čine udruhu Blackfoot Challenge bili su mentori i učitelji, meni od neprocjenjive važnosti – hvala vam.

Veliko hvala i Susan Clark i Denise Clark, Maggie Schilling, Jennifer Jellen i Peyton Griffin te Odboru direktora Northern Rockies Conservation Cooperative (NRCC) za potporu koju ste mi pružali svih ovih godina. Moje iskrene zahvale svima vama.

I na kraju, posebno hvala i Zakladi obitelji Bunting, Zakladi za međusobno razumijevanje i Zakladi Pumpkin Hill na njihovim velikodušnim donacijama koje su omogućile da se ova prilika u Sloveniji i realizira.

Predgovor

Nije lako napisati vodič koji bi pomogao agencijama i udruženjima stručnjaka koji se bave rješavanjem sukoba između ljudi i zvijeri. Taj zadatak podrazumijeva znanje o biologiji velikih zvijeri i upravljanju ljudskim sukobima uz dodatak uvida koji proizlaze isključivo iz stvarnog iskustva. Na temelju moga dugog iskustva rada u upravljanju divljim životinjama i kao istraživač smeđih medvjeda, smatram da je Seth Wilson napravio sjajan posao. Iako je njegov cilj bio pomoći terenskim stručnjacima i praktičarima u Sloveniji, Hrvatskoj, Italiji i Austriji, ovaj je vodič primjenjiv i u drugim zemljama. Seže dalje od poboljšavanja profesionalne komunikacije s ljudima na koje utječu velike zvijeri i štete koju prouzrokuju, jer predlaže i opće strategije za stvaranje smislenih suradnji između tih ljudi i organizacija uz poticanje proaktivnog pristupa zaštite velikih zvijeri. Toplo preporučujem ovu knjigu i nadam se da će se ponuditi i lokalno prilagođeni prijevodi, koji će poslužiti profesionalcima koji se bave sukobima između ljudi i velikih zvijeri diljem svijeta.

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Jon Swenson'.

dr. sc. Jon Swenson
Profesor ekologije i upravljanja prirodnim resursima
Norveško sveučilište prirodnih znanosti
Ås, Norveška

30. ožujka 2016.

Sadržaj

Zahvale	3
Predgovor	5
Svrha	8
Ciljevi	8
Publika	8
Pristup	8
Uvjeti	9

DIO I.

Mogućnosti i odgovornosti za procjenitelje štete i članove interventnih timova

10

Uvod	10
Prilika za predstavljanje zemlje, institucija i profesije	10
Predstavljanje budućih generacija	12
Predstavljanje javnih, a ne posebnih interesa	12
Predstavljanje povjerenja javnosti	14
Primjer iz Slovenije	14
Primjer iz Hrvatske	15
Mudro korištenje vlastite stručnosti	15
Iskrenost je jedini put koji treba slijediti	16
Učinkovito upravljanje sukobima između ljudi i velikih zvijeri je sustavno i znanstveno utemeljeno	16
Prevenција sukoba s velikim zvijerima kao dugoročni cilj	19
Uključenost lokalnih zajednica	20

DIO II.

Praktični savjeti za komunikaciju o sukobima između ljudi i velikih zvijeri

22

Uvod	22
Kako ostaviti pozitivan prvi dojam	22
Aktivno slušanje: pronalaženje razumijevanja	24
Kako razgovarati o stvarima koje su važne lokalnom stanovništvu	26

Svaki razgovor je važan	26
Sastanak nakon sastanka	27
Pogreške kao prilike i važnost isprike	27
Priče i nesporazumi	28
Razgovori tijekom procjenjivanja štete ili reakcija na sukob	30
Intervju sa sjevernoameričkom stručnjakinjom: Elizabeth Bradley	32
Intervju sa sjevernoameričkim stručnjakom: James J. Jonkel	33
Zadržati smirenost tijekom razgovora	34
Kad je vrijeme za pauzu	35
Prihvatanje kritike	36
Stvorite priliku za razgovor o zvijerima u nekonfliktnim situacijama	37

DIO III.

Opće strategije i praktični savjeti za učinkovit rad sa zajednicama kako bi se riješili sukobi između ljudi i velikih zvijeri

38

Uvod	38
Važnost koordiniranja resursa, odlučivanja, znanosti i uključivanja interesnih skupina	38
Važnost ekološkog i društvenog konteksta	40
Zajednice mjesta i zajednice interesa: heuristika za rješavanje suparničkih vrijednosti u sukobima između ljudi i velikih zvijeri	42
Osmišljavanje procesa odlučivanja	43
Osmišljavanje zajedničkog razumijevanja problema	45
Nemojte ignorirati društveno uzrokovane sukobe	47
Osmišljavanje zajedničkog seta vrijednosti	47
Važnost opsega i prototipova za primjenu projekta	48
Važnost partnerskog odnosa	51
Stremite dugoročnim i održivim pristupima	52

Zaključak	53
Citirana literatura	54
Financiranje vodiča	58
Dodatna potpora	58

Svrha

Svrha ovog vodiča jest pružanje strategija i praktičnih savjeta o učinkovitoj komunikaciji i suradnji sa zajednicama u pokušaju rješavanja sukoba između ljudi i velikih zvijeri. Izrada ovog vodiča predložena je u sklopu projekta LIFE DINALP BEAR, a s ciljem podizanja svijesti javnosti o velikim zvijerima, stvaranjem edukativnih materijala namijenjenih stručnjacima koji rješavaju sukobe između ljudi i medvjeda.

Vodič se fokusira na smanjivanje sukoba sa smeđim medvjedima (*Ursus arctos*), ali obuhvaća i sukobe s vukovima (*Canis lupus*), jer se staništa ove dvije velike zvijeri u dijelovima Slovenije, Hrvatske i Italije preklapaju. Procjenitelji šteta i članovi interventnih timova iz Slovenije, Hrvatske, Italije i Austrije često se bave rješavanjem sukoba i šteta koje nanese jedinke obiju vrsta. Iako su neke alatke i tehnike upravljanja prilikom rješavanja sukoba različite za medvjede i vukove, tehnike komuniciranja i strategije za uspješan rad sa zajednicama koje su preporučene u ovoj knjizi primjenjive su za obje vrste.

Ciljevi

Osnovni cilj ovoga vodiča jest pružiti slovenskim, hrvatskim, talijanskim i austrijskim procjeniteljima šteta, članovima interventnih timova i drugim suradnicima korisne i praktične informacije koje mogu poboljšati njihove profesionalne prakse komuniciranja. Drugi, ali jednako važan cilj jest pružiti opće strategije za smislenu suradnju između ljudi koji žive s velikim zvijerima diljem ove četiri zemlje koje sudjeluju u realizaciji projekta LIFE DINALP BEAR. Treći je cilj poticati proaktivan i preventivan pristup očuvanju velikih zvijeri koji služi zajedničkim interesima. Posebne preporuke i strategije koje se nalaze u ovoj knjizi odraz su ovoga nastojanja.

Publika

Ciljna publika za ovaj vodič su slovenski, hrvatski, talijanski i austrijski procjenitelji šteta i članovi interventnih timova koji djeluju na terenu i svakodnevno kontaktiraju s poljoprivrednicima, lovcima, zemljoposjednicima, članovima lokalnih zajednica i širom javnosti. Dodatna publika uključuje sve partnere koji sudjeluju u projektu LIFE DINALP BEAR i koji su uključeni u istraživanje, očuvanje i upravljanje divljim zvijerima diljem četiri partnerske zemlje. Druga zainteresirana civilna društva i nevladine organizacije (NGO-ovi), pojedinci ili vladini službenici iz Europe i SAD-a koji se bave upravljanjem divljim resursima također bi mogli pronaći nešto korisno u određenim dijelovima ove knjige.

Pristup

Ovaj je vodič napisan zahvaljujući savjetima, komentarima i podršci procjenitelja šteta i članova interventnih timova iz Slovenije, Hrvatske, Italije i Austrije. Osim njih, pojedinci iz slovenskog Zavoda za gozdove, Ministarstva i ureda za divlje životinje Autonomne regije Trento u Italiji, Sveučilišta u Ljubljani, Sveučilišta u Zagrebu i Fakulteta veterinarske medicine iz Beča pridonijeli su vrijednim idejama, predložili specifične poruke koje je trebalo uklopiti u Dio I i dali opće preporuke koje su uključene u ovu knjigu.

Tri zasebna sastanka u manjim grupama održana su u Sloveniji, Hrvatskoj i Italiji tijekom rujna i listopada 2015. godine na kojima je 41 sudionik raspravljao o sadržaju ovog vodiča. Procjenitelji šteta, članovi interventnih timova i drugi suradnici projekta LIFE DINALP BEAR pridonijeli su ovim vježbama. Osim toga, višestruki jedan-na-jedan razgovori i rasprave s drugih devet partnera organizirani su kako bi pomogli u ostvarenju ovih napora. Opisani pristup proveden je u duhu suradnje u nadi da će ovaj vodič biti relevantno štivo svim stručnjacima kojih se tiče.

Korištena je recenzirana literatura o praksama komuniciranja i rješavanju sukoba između ljudi i divljih životinja, uz dodatak vlastitih praktičnih iskustava koje sam stekao istražujući sukobe između ljudi i velikih zvijeri i sudjelujući na projektima zadnjih dvadeset godina. Znanstveni okvir iskorišten je u nekoliko dijelova vodiča, posebice onima koji se dotiču identifikiranja problema, postavljanja ciljeva i donošenja odluka. Vodič je osmišljen kako bi nadopunio Komunikacijski plan projekta LIFE DINALP BEAR.

Uvjeti

U čitavome vodiču sukob između ljudi i velikih zvijeri (HCC) korišten je kao referenca nepoželjnih tipova štete ili incidenata koji uključuju velike zvijeri, s posebnim naglaskom na medvjede. Ovaj vodič uglavnom slijedi IUCN-ove/SSC-ove definicije i opise sukoba ljudi i medvjeda, a kako ih je definirao Stručni tim za sukobe ljudi i medvjeda:

- **Nepoželjne štete ili korištenje imovine od strane medvjeda.**
- **Potencijalna prijetnja imovini ljudi.**
- **Konkretne ozljede nanesene ljudima.**
- **Potencijalna prijetnja sigurnosti ljudi.**

Sukobi ili incidenti s medvjedima mogu rezultirati negativnim stavovima ljudi o medvjedima, koji onda mogu dovesti do „osvete“ prema medvjedima. Sukobi s medvjedima i drugim velikim zvijerima mogu imati izravne i neizravne ekonomske posljedice za ljude, zajednice i kulturne tradicije (Can i sur. 2014).

U ovom se vodiču koristi termin institucije kao opća referenca za vladine organizacije, ministarstva, kvazivladine agencije i agencije u sve četiri zemlje koje su uključene u projekt LIFE DINALP BEAR.

Mogućnosti i odgovornosti procjenitelja šteta i članova interventnih timova

Uvod

Dio I. sadrži specifične poruke namijenjene procjeniteljima šteta i članovima interventnih timova, koje bi trebali uklopiti u svoj svakodnevni terenski rad. Početak ovog dijela temelji se na ideji da pozicija procjenitelja šteta i članova interventnih timova nudi jedinstvenu priliku za služenje vlastitoj zemlji i javnosti, ali i priliku da budete dio rješenja u upravljanju velikim zvijerima i njihovu očuvanju u Europi. Zajedno s ovom prilikom dolazi i odgovornost služenja zajedničkim interesima te mudro korištenje znanja i stručnosti.

Središnji dio Dijela I. preporučuje da se sukobi između ljudi i velikih zvijeri pokušaju razumjeti i riješiti sustavnim i znanstvenim shvaćanjem situacije. Točnije govoreći, ovaj dio nudi shemu pomoću koje se mogu identificirati ključni procesi u ciklusu sukoba između ljudi i velikih zvijeri.

Završni dio ovoga dijela naglašava da su prevencija i proaktivan pristup rješavanju takvih sukoba pametna dugoročna strategija koju je preporučljivo slijediti, posebno prilikom rada s lokalnim zajednicama koje su često najkritičniji dionici u potrazi za pronalaženjem održiva suživota s velikim zvijerima.

Prilika za predstavljanje zemlje, institucija i profesije

Prilika da predstavljate vlastitu zemlju preko lokalnih ili nacionalnih institucija ili vlada s kojima ste povezani je velika čast. Ovo podrazumijeva profesionalno ponašanje i odgovornost prema zajednicama s kojima surađujete, ali i javnosti koja vam je povjerila upravljanje divljim zvijerima u sadašnjosti, ali i za buduće generacije.

Predstavljanje vlastite zemlje

Mnogim je zemljama postojanje medvjeda i vukova na njihovu teritoriju izvor nacionalnog ponosa, kulturnih tradicija, ali i znak dobrog upravljanja okolišem. Važno je zapamtiti da predstavljate ovu povijesnu ostavštinu,

raznolikost vrijednosti i različite tradicije koje su omogućile velikim zvijerima da opstanu u vašim zemljama. Vaš rad predstavlja priliku da ostanete važna komponenta svjetske bioraznolikosti.

Predstavljanje vlastite institucije i profesije

Razne institucije i profesije koje su izravno ili neizravno povezane s upravljanjem velikim zvijerima u Sloveniji, Hrvatskoj, Italiji i Austriji javni su proizvođači tih zemalja, stoga imate priliku služiti javnosti.

Vaš rad i vaše odnošenje uvijek bi trebalo odražavati javno povjerenje koje vam je pruženo. Javnost vjeruje da ćete postupati u skladu s najvišim etičkim standardima. Služenje sugrađanima uvijek bi trebalo biti pitanje osobne časti. Vaše profesionalno ponašanje, odnošenje i stručnost odražavaju javno stavove o vašoj zemlji, institucijama i profesijama (primjerice šumarima, veterinarima, biologima). Uvijek se pridržavajte institucionalnog ili profesionalnog kodeksa ponašanja ako postoji.

U određenim slučajevima susrest ćete se s pravilima ili akcijama upravljanja unutar vaše institucije s kojima se nećete slagati. Kad surađujete sa širom javnosti, bit će jako važno zadržati objektivnu i nepristranu poziciju u takvim situacijama, a osobna mišljenja najbolje je zadržati za sebe. Na primjer, možete se osobno protiviti metodama povećavanja ili smanjivanja broja medvjeda u populaciji ili lokalne gustoće jedinki. Vaše osobno mišljenje u takvim situacijama potrebno je kontrolirati, jer je krajnji cilj objektivno i nepristrano predstavljanje matične institucije te korištenje znanstvenih informacija prilikom profesionalnog djelovanja. Izbjegavajte o vlastitim stavovima raspravljati s predstavnicima medija ako za to niste autorizirani.

KLJUČNE TOČKE

- Javnost vjeruje da ćete djelovati vođeni najvišim etičkim standardima.
- Predstavljajte svoju zemlju, instituciju i profesiju s ponosom.
- Pridržavajte se profesionalnog kodeksa ponašanja.
- Čak i ako se ne slažete s određenim prijedlogom ili akcijama upravljanja institucije koju predstavljate, važno je zadržati objektivan i nepristran stav prilikom surađivanja sa širom javnosti.
- Svoje profesionalno djelovanje temeljite na najboljim znanstvenim informacijama koje su vam dostupne.
- Izbjegavajte o svojim osobnim stavovima o prijedlozima upravljanja raspravljati s medijima, osim ako za to niste autorizirani.

Predstavljanje budućih generacija

Vaš rad predstavlja ostavštinu divljih životinja za buduće generacije. Kako danas obnašate svoj posao utjecat će na budućnost. Vaša će ostavština ili pomoći ili otežati onima koji će doći nakon vas. Zapamtite da će budući procjenitelji šteta i članovi interventnih timova vjerojatno živjeti i raditi u zajednicama u kojima vi danas to činite. Način kako obavljate svoj posao pamtit će se. Napravite sve što je u vašoj moći da ostavite pozitivan utisak na sve stranke s kojima surađujete kako bi vaši nasljednici bili srdačno prihvaćeni. Idealno bi bilo, za budućnost, iza sebe ostaviti ekonomski učinkovit i održiv program upravljanja.

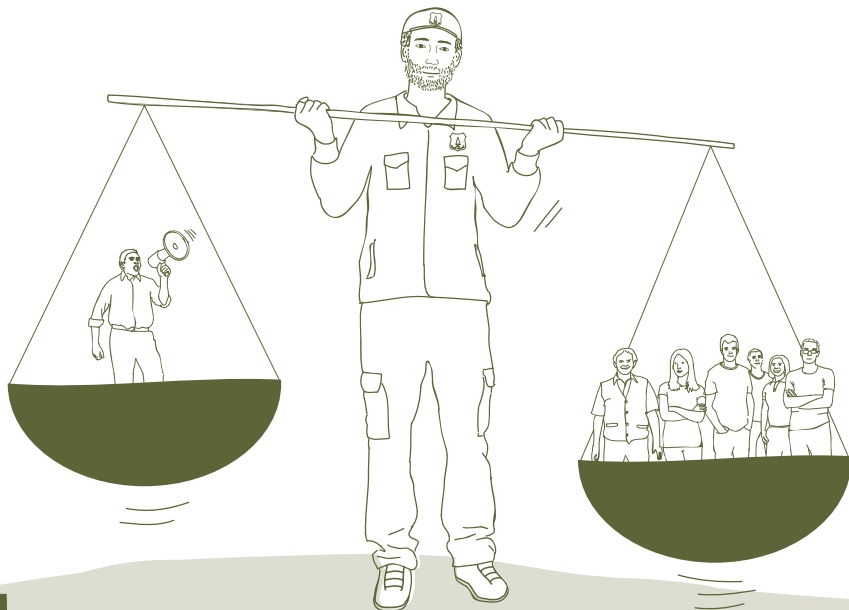
KLJUČNE TOČKE

- Sjetite se misliti i na buduće generacije.
- Vaši rezultati bit će zapamćeni.
- Ostavite pozitivan utisak vlastite institucije i profesije.
- Ostavite iza sebe održive programe upravljanja.

Predstavljanje javnih, a ne posebnih interesa

Kao predstavnicima vaših državnih institucija dodijeljen vam je određeni stupanj autonomije u donošenju odluka. Zapamtite da ovaj autoritet dolazi s odgovornošću da djelujete na pošten i ispravan način – da predstavljate javne interese (Clark 2002).

Imajte na umu da oni pojedinci koji su često ili snažno u sukobu s velikim zvjerima ne predstavljaju nužno javno mnijenje i mišljenje većine o medvjedima ili vukovima. Često glasna

manjina može izraziti negativnu percepciju o medvjedima ili vukovima, koja će se onda neproporcionalno proširiti medijima. Medijsko izvještavanje o sukobima ljudi i velikih zvijeri može biti jako selektivno u biranju i korištenju informacija, senzacionalističko, a može čak i dramaturgizirati i pojednostaviti događaje, što lako stvara negativnu percepciju o velikim zvijerima (Houston 2009).

Imajte na umu da priče ili "dominantne naracije" koje nisu istinite, no koje su nastale u glasnoj, nezadovoljnoj zajednici, mogu postati „činjenica“. Ovakve „dominantne naracije“ mogu postati snažno utjecajne i dugotrajne ako poteknu od uvaženog ili vjerodostojnog člana zajednice. Vokalne manjine mogu također stvoriti priče koje karakteriziraju „pojedince kao žrtve“ i „vlastine udruge, udruge za zaštitu divljih životinja i neprofitne udruge kao zločince“ te kritiziranje i okrivljavanje umjesto upuštanja u konstruktivan dijalog u potrazi za rješenjima. Zapamtite da mišljenja, priče i narativi koji potječu od pojedinaca koji su u konstantnom ili snažnom sukobu s velikim zvijerima ne predstavljaju nužno javno mnijenje o tim životinjama.

Sukladno tome, pojedinci ili nevladine udruge mogu promovirati snažne pro-medvjede ili pro-vučje stavove te se zalagati za strogu zaštitu svih jedinki ili pak za korištenje nesmrtonosnih tehnika rješavanja sukoba. U nekim narativima može prevladavati mizantropska karakterizacija ljudi i ljudskoga stanja, zajedno s još jednom strujom koja je usmjerena na „popravljanje“ lošeg odnosa ljudi s prirodom putem spašavanja svakog medvjeda i vuka.

Upamtite da su naracije samo priče koje ne moraju uvijek odgovarati stvarnosti te uglavnom služe za osnaživanje svjetonazora pojedinih osoba. Naracije koje dolaze od različitih interesnih skupina u ovoj areni ne smiju se podcjenjivati, jer mogu snažno oblikovati javno mnijenje i utjecati na volju ljudi da promijene ili ukinu određena ponašanja koja mogu umanjiti mogućnost sukoba.

KLJUČNE TOČKE

- Glasne manjine ne predstavljaju nužno javno mnijenje.
- Medijsko izvještavanje može biti pristrano – pozitivno ili negativno – u objavljanju priča o velikim zvjerima.
- Priče ili "dominantne naracije" koje potječu iz vokalnih manjinskih zajednica mogu oblikovati javno mnijenje o velikim zvijerima.
- Upamtite da predstavljate i u obzir uzmete javni interes, a ne posebne interese.

Predstavljanje povjerenja javnosti

Još jedna odgovornost koja dolazi sa zastupanjem javnoga povjerenja je mudro korištenje javnih fondova. Važno je da se zahtjevi za odštetu procijene znanstveno, pošteno i objektivno te da novčana kompenzacija odražava tržišnu vrijednost. Ne samo da je ovo ključ odgovornoga korištenja javnih fondova, nego će pomoći u uspostavljanju nečije reputacije kao nepristranog procjenitelja te će općenito smanjiti mogućnost zlorabe sustava kompenzacije štete.

KLJUČNE TOČKE

- Zahtjevi za odštetu trebali bi odražavati realnu tržišnu vrijednost.
- Dosljedna i poštena procjena štete izgradit će pozitivnu reputaciju i općenito smanjiti mogućnost zlorabe sustava kompenzacije šteta.

PRIMJER IZ SLOVENIJE

U Sloveniji kompenzaciju za štete koje nanese velike zvijeri isplaćuje država novcem poreznih obveznika. Cjenici su temelj za procjenu najviše vrijednosti novčanih naknada za štete nanese domaće životinjama, košnicama, usjevima, u automobilskim nesrećama, štetama na objektima ili voćnjacima i povrtnjacima. Najviše vrijednosti na cjeniku ponekad mogu premašiti realnu tržišnu vrijednost (npr. cijenu ovce), a zahtjevi za odštetu uglavnom su ocijenjeni i isplaćeni po najvišoj cijeni. Iako se zahtjevi mogu isplatiti i po nižim tarifama, to se rijetko događa (Ivana Leskovar, slovensko Ministarstvo zaštite okoliša i prostornog planiranja, slovenska Agencija za zaštitu okoliša, neobjavljeni podaci).

Ovakav pravilnik naglasak stavlja na kompenzaciju, a ne na prevenciju. Uzgajivači ovaca mogu oklijevati kad je potrebno dodatno investirati u prevenciju štete dokle god im kompenzacija šteta donosi više novca no što bi ih dobili na realnome tržištu. Procjenitelji šteta mogu oklijevati prilikom procjenjivanja štete da štetu procijene nižom no što je potrebno za maksimalnu isplatu kompenzacije, jer ne postoji pisani pravilnik niti smjernice o donošenju procjene koja ne rezultira maksimalnom isplatom.

Procjenitelje štete treba poticati da čine sve što mogu kako zahtjevi za odštetama ne bi prelazili realne tržišne vrijednosti. Ovo bi moglo potaknuti uzgajivače ovaca da ulažu u preventivne mjere zaštite te da se odmaknu od sustava koji se suviše oslanja na kompenzaciju.

PRIMJER IZ HRVATSKE

U Hrvatskoj kompenzaciju za štete koje nanese medvjedi plaćaju hrvatski lovci, privatno ili iz državnih fondova koji ovise o upravljačkim autoritetima na tom području (Huber 2008, Huber i sur. 2008). Bez korištenja državnoga novca, cjelokupni zahtjevi za kompenzacijom rezultiraju rjeđim zahtjevima za odštetu i manjim svotama novca, jer lovci raspolažu određenim, malenim fondovima koji se raspodjeljuju svake godine.

Lovci koji upravljaju medvjedima novac sakupljaju prodajom medvjedih trofeja i lovom na medvjeda te koriste taj novac za isplaćivanje dijela zahtjeva za odštetu (Knott i sur. 2014). Uz manji naglasak na kompenzaciju, postoji poticaj da lokalni poljoprivrednici ulažu u bolje ograde ili u druga preventivna oruđa kako bi smanjili rizik od poljoprivrednih šteta te šteta na domaćim životinjama, koje može nanijeti medvjed.

Mudro korištenje vlastite stručnosti

Kao stručnjaku, ljudi vam vjeruju: vjeruju u vaše znanje, iskustvo i vještine. Ovo vam povjerenje daje određenu razinu moći. U isto vrijeme, moć koju imate može u ljudima pobuditi oprez i zadržku prema vašem autoritetu i poruci koju širite. Nadalje, zbog mnogobrojnih razloga koji se ne tiču samo velikih zvijeri, ljudi mogu aktivno biti nepovjerljivi prema vama i državnoj instituciji koju zastupate.

Zbog toga je način na koji se odlučite predstavljati u javnosti i dijeliti svoje znanje i stručnost jako važan. Način na koji komunicirate s ljudima može snažno utjecati na poštovanje koje ćete zaslužiti, na to hoće li ili neće ljudi poslušati vaš savjet i na kraju, hoćete li ili nećete uspjeti uspostaviti produktivan i profesionalan odnos s raznim dionicima i interesnim skupinama s kojima ćete surađivati.

Ako demonstrirate aroganciju ili omalovažavanje prema drugačijim svjetonazorima i perspektivama na sukob ljudi i velikih zvijeri, vjerojatno ćete se suočiti s otporom pojedinaca, a zajednice će biti manje učinkovite i spremne na suradnju. Ključ je u tome da svoje znanje koristite na pozitivan način te da shvatite da su sukobi ljudi i velikih zvijeri dinamičan i kompleksan problem. Otvorenost daljnjem učenju o ekološkim i društvenim uvjetima i faktorima koji uzrokuju sukobe omogućit će vam da prilagodite svoja nastojanja te da postanete dobar i prilagodljiv upravitelj (Bormann i sur. 1999).

Još jedan način na koji o ovome možete razmišljati je taj da shvatite da je poniznost kad smo suočeni s nečim kompleksnim samo dodatna vrijednost, a ne slabost. Tako također možete razmišljati o tome da budete stručnjak, ali i osoba koja je spremna učiti: prepoznajte da će uvijek postojati kompleksnost, nepredvidljivost i nesigurnost kad je priroda u pitanju – prihvaćanje ovoga te otvorenost prema učenju mudriji je pristup savladavanja takva kompleksnog pitanja.

KLJUČNE TOČKE

- Stručnjak ne mora biti arogantan.
- Poniznost u suočavanju s kompleksnim problemima je dodana vrijednost, a ne slabost.

Iskrenost je jedini put koji trebate slijediti

Iskrenost (poštenje) je jedino i najbolje pravilo po kojemu trebate obavljati svoj posao. O raznovrsnim detaljima vezanima uz velike zvijeri vjerojatno će vas ispitivati mnogi: pojedinci, poljoprivrednici, lovci ili pak šira javnost. Pitanja koja će vam postavljati bit će kompleksna i znanstvena poput onih o ponašanju medvjeda, ali i praktična poput onih o kvotama odstrela, zakonima ili akcijskim planovima. Uvijek dajte sve od sebe da pružite najkvalitetniju informaciju o velikim zvijerima, upravljanju ili zakonskim regulativama koje su relevantne za vašu zemlju i regiju.

Nikada ne izmišljajte odgovore samo zato jer vjerujete da ljudi od vas očekuju odgovor ili da će vas smatrati nekompetentnima ili neprofesionalnima ako ne znate odgovore na sva pitanja koja vam postave. U redu je ne znati sve. Uvijek možete izjaviti: „Ne znam. Svakako ću pokušati saznati odgovor na vaše pitanje i javiti vam se.“ Razmišljajte o ovim situacijama kao o prilikama, a ne preprekama ili neugodnostima. Mogućnost da odgovorite na nečije pitanje sjajna je prilika da demonstrirate profesionalnost, uspostavite ili osnažite odnos ili pokažete svoju radnu etiku. Naučite kako doći do valjane znanstvene informacije kad vas netko to zatraži, uvijek budite sigurni da razumijete svoju publiku, a u naknadnom obavještanju ili iznošenju relevantnih informacija uvijek budite ažurni i brzi.

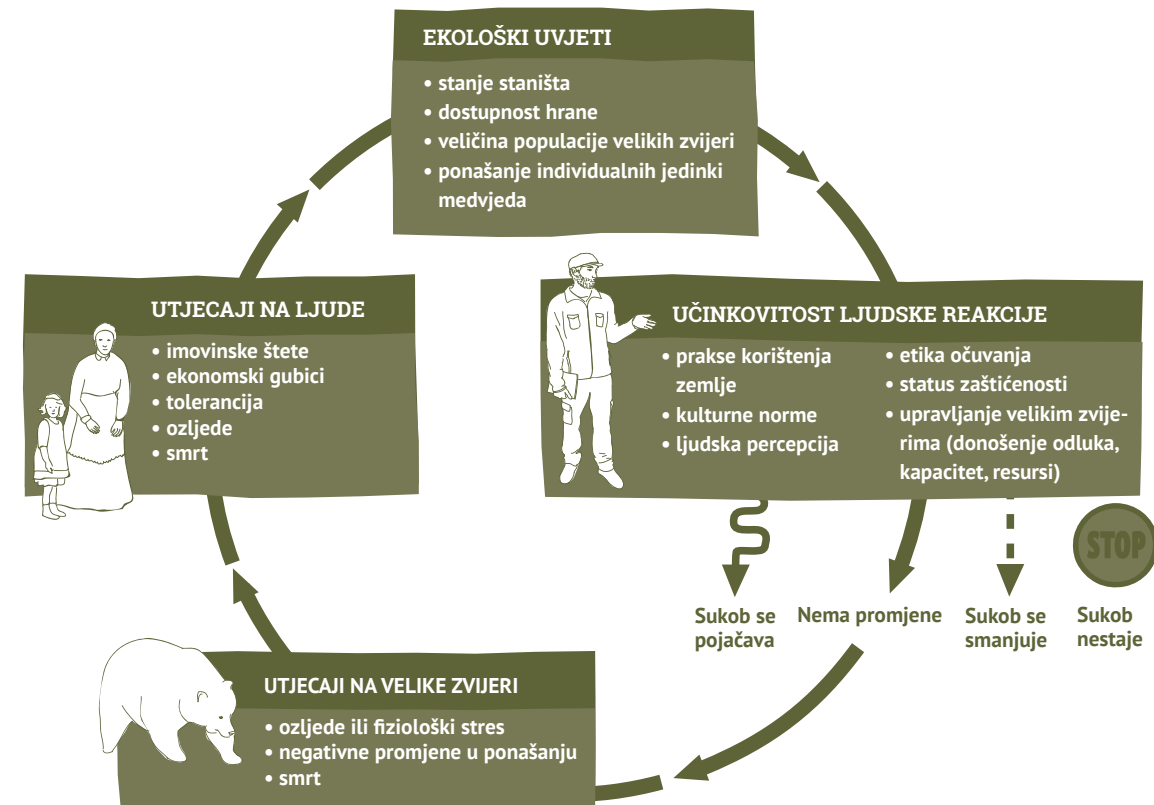
KLJUČNE TOČKE

- Budite spremni na detaljna pitanja na koja nećete uvijek znati odgovoriti.
- Nikad ne izmišljajte jer smatrate da ljudi od vas očekuju odgovor.
- Dijelite valjane informacije, pobrinite se da su prilagođene publici, a naknadno obavještavajte u razumnome roku!

Učinkovito upravljanje sukobima između ljudi i velikih zvijeri je sustavno i znanstveno utemeljeno

Učinkovito rješavanje sukoba između ljudi i velikih zvijeri zahtijeva sustavan pristup i znanstveno utemeljeno shvaćanje sukoba. Vaš pristup trebao bi se temeljiti na sveobuhvatnom pristupu razumijevanja ekoloških i društvenih uvjeta koji uzrokuju sukobe i sredstava pomoću kojih ćete ih rješavati (Conover 2001). Na primjer, znanstveno utemeljena informacija koja je važna za razumijevanje sukoba uključuje vrstu i uzrok sukoba, prostornu raspodjelu sukoba i sezonske varijacije sukoba (Wilson i sur. 2006, Barlow i sur. 2010, Jerina i sur. 2015). Jednako je važno razumjeti kako su sukobi povezani s dinamikom medvjede populacije, dostupnosti

hrane i varijacijama u ponašanju jedinki medvjeda, kao što je izbjegavanje predacije kad mlađi medvjedi i medvjedice s mladuncima u ljudskim naseljima mogu potražiti zaklon od zrelih muških medvjeda (Elfström i sur. 2014a, Elfström i sur. 2014b, Gittleman i sur. 2001). Nadalje, postoje važne prakse vezane uz korištenje i obrađivanje zemlje i obrasci ljudskoga ponašanja, percepcije, vrijednosti i kulturne norme koje se vezuju uz velike zvijeri i sukobe (Wilson i sur. 2013). Razumijevanje i uključivanje ljudi i zajednica u sustavan proces učinkovitog planiranja i smanjivanja sukoba pomoću korištenja iskušano i dokazano oruđa, tehnika i odluka sve su češće u fokusu istraživača i praktičara (Wilson i Clark 2007, Treves i sur. 2009, Maddin i McQuinn 2014, Miller 2015).

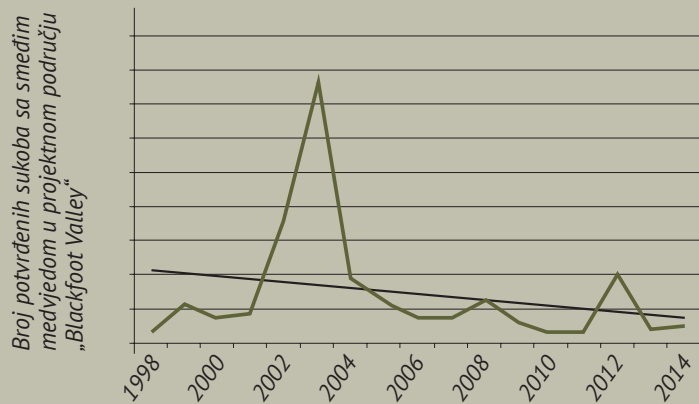
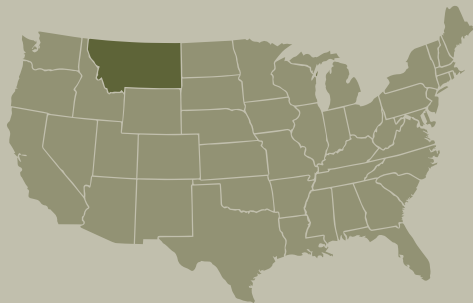
Okvir za razvijanje razumijevanja sukoba između ljudi i velikih zvijeri

Ovaj okvir ilustrira cikličku prirodu sukoba između ljudi i velikih zvijeri i naglašava važne čimbenike koje uvijek treba imati u vidu. Uzroci sukoba proizlaze iz mnogostrukih izvora, a međusobno su povezani na kompleksan način. To su: 1) stanje staništa, 2) dostupnost hrane, 3) veličina populacije velikih zvijeri, 4) ponašanje individualnih jedinki medvjeda i 5) učinkovitost ljudske reakcije. Dok se sukob pojačava ili smanjuje i dok intenzitet sukoba varira, učinkovitost ljudske reakcije može se mijenjati i imati utjecaja na velike zvijeri i ljude. Važno je identificirati glavne uzroke sukoba i, kad je to moguće, znanstveno ih rastumačiti i shvatiti.

PRIMJER IZ MONTANE

U Montani u SAD-u, na području rijeke Blackfoot, aktivnosti i sukobi sa smeđim medvjedima (grizlijima) postojano su rasli krajem 90-ih godina prošloga stoljeća. Tako je 30. listopada 2001. godine lovca Timothyja Hilstona ubila medvjedica koja je tada imala dva mladunca. Nadležni za upravljanje divljim životinjama pronašli su medvjedicu i mladunce i odstrijelili ih.

Lokalno stanovništvo bilo je silno zabrinuto za osobnu sigurnost i sigurnost svojih obitelji. Ovaj je događaj samo dodatno šokirao zabrinutu zajednicu koja je nakon toga odlučila surađivati s predvodnicima lokalne civilne udruge Blackfoot Challenge, kako bi poboljšali plan upravljanja sukobima između ljudi i velikih zvijeri, uz pomoć montanškog odjela Ministarstva riba, divljih životinja i parkova. Ova je suradnja na kraju dovela do dugoročnog smanjivanja konfliktnih situacija ljudi i smeđih medvjeda, a populacija medvjeda počela je rasti za otprilike 3 % godišnje (Wilson i sur. 2013, Kendall i sur. 2009, Mace i sur. 2012).

Izvor podataka: Ministarstvo riba, divljih životinja i parkova, Montana

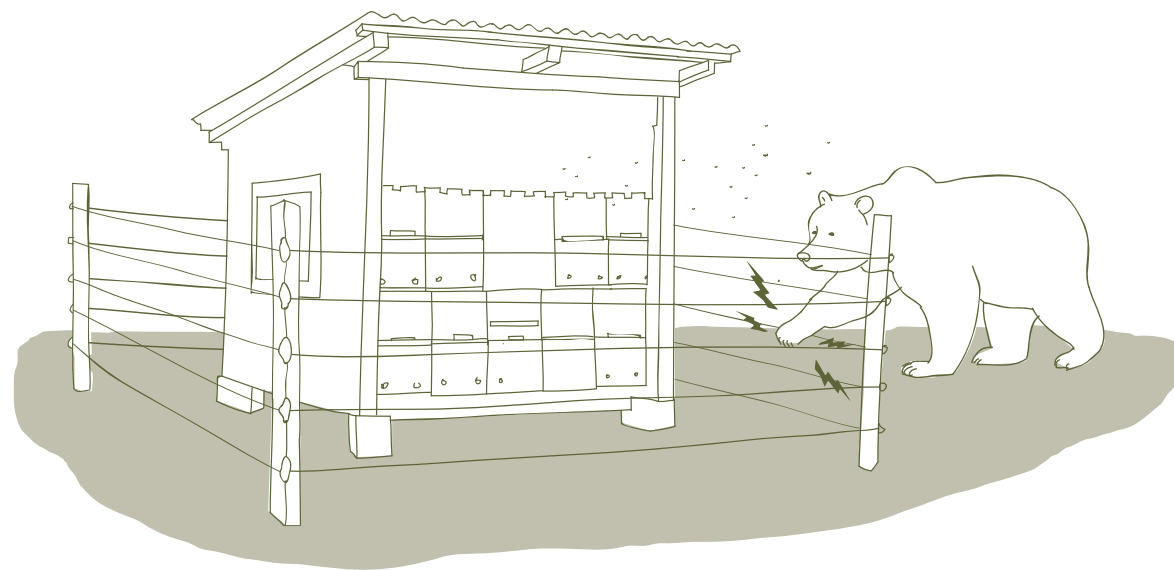
Broj sukoba s mrkim medvjedima u projektnom području rijeke Blackfoot u Montani, 1998. - 2014. Otkako je projekt započeo 2001. godine, broj sukoba smanjio se i ostao nizak, dok je populacija medvjeda rasla za otprilike 3 % godišnje.

Autor karte: Seth Wilson

Prevenција sukoba s velikim zvijerima treba biti dugoročni cilj

Diljem svijeta postoje raznovrsni i mnogobrojni pristupi rješavanju sukoba između ljudi i velikih zvijeri. Pravni status zaštite velikih zvijeri u svakoj pojedinoj zemlji, planovi gospodarenja i upravljanja, resursi, ali i društvene i kulturne norme – sve su to faktori koji utječu na to koliko će biti naglašen preventivni, odnosno reaktivni pristup upravljanju sukobima s velikim zvijerima.

Kad je to moguće, proaktivan i preventivan pristup izbjegavanja sukoba vrijedan je dugoročni cilj koji najbolje služi javnome interesu te može povećati prihvaćanje velikih zvijeri među ljudima, može biti ekonomski isplativ te ima mnogo pozitivnih učinaka kako za ljude, tako i za velike zvijeri (Bekov 2001). Nekoliko primjera proaktivnih mjera uključuju: postavljanje električnih ograda oko imovine ljudi (košnica, stoke), uporaba koševa/kontejnera za otpatke koji su „otporni na medvjeda“, korištenje pastirskih pasa, adekvatno i odgovorno skladištenje hrane za domaće životinje, uklanjanje lešina domaćih životinja te dobro osmišljeni i javno popraćeni edukativni programi koji mijenjaju ljudsko ponašanje, koje pak može prevenirati sukob.

U gotovo svim slučajevima oba su pristupa potrebna: preventivni, kao i reaktivni. Na primjer, ako velike zvijeri poput medvjeda razviju predatorske obrasce ponašanja te počnu ozljeđivati ili usmrćivati ljude, uklanjanje (odstrel) „problematicnih“ primjeraka je uobičajen i opravdani odgovor na novonastalu situaciju. U drugim situacijama, upravljačke akcije mogu biti premještanje medvjeda, kompenzacija šteta ili preventivna mjera koja se upotrijebila nakon incidenta (Spencer i sur. 2007).

Iako je uklanjanje određene „problematične“ jedinke koja opetovano stvara konfliktnu situaciju i predstavlja sigurnosni rizik ljudima općeprihvaćena metoda upravljanja velikim zvijerima, pozivi na sve brojnije i masovnije odstrele medvjeda lovom kako bi se smanjili sukobi upitna je metoda o kojoj su se propitivali kako znanstvenici, tako i šira javnost (Treves 2009, Obbard i sur. 2014, Lemlin 2008). Glavno ograničenje lova kao učinkovita „oruđa“ upravljačke strategije je pitanje može li se lovom zapravo ciljano ukloniti „problematične“ jedinke medvjeda (Treves 2009).

Kao dio sveobuhvatne strategije očuvanja i upravljanja, održiv lov velikih zvijeri kao što su medvjedi, u situaciji kad je populacija dovoljno velika, ne bi smio biti u suprotnosti s istovremenim nastojanjima da se preventivnim mjerama smanji mogućnost sukoba između ljudi i medvjeda.

KLJUČNE TOČKE

- Koristite proaktivan i preventivan pristup sukobima s velikim zvijerima.
- Korištenje lova kao metode smanjivanja sukoba između ljudi i medvjeda ne bi trebala biti prva metoda rješavanja sukoba između ljudi i medvjeda.

Uključenost lokalnih zajednica

Sukob ljudi i velikih zvijeri tehnički je i humani problem. Mnogi sukobi s medvjedima uzrokovani su neprimjerenim ponašanjem ljudi koji nenamjerno privuku medvjede u problematične situacije. Drugi proizlaze iz mimoilaženja u mišljenjima: od različitih viđenja statusa medvjeda, uzroka problema, ali i ideja o tome što bi trebalo napraviti po tom pitanju (Primm 1996, Servheen 1989). Mattson i sur. (1996:155) predlažu da „Najvažnija varijabla... najvjerojatnije je društvena, a ne biološka.“ Treves i sur. (2009) potiču sustavan i sudjelujući pristup, koji obuhvaća produktivno surađivanje sa zajednicama kako bi se razvila rješenja za humaniji suživot s velikim zvijerima. Smisljeno uključivanje osoba i zajednica koje svakodnevno žive s velikim zvijerima ključno je za dugoročan i uspješan pristup. Kad je to moguće, blisko surađujte s lokalnim zajednicama kako bi sudjelovale, planirale, primijenile i održavale napore smanjivanja sukoba s velikim zvijerima, jer je to proaktivna i pragmatična strategija pristupanja problemu sukoba između ljudi i velikih zvijeri.

KLJUČNE TOČKE

- Oni koji svakodnevno žive s velikim zvijerima trebali bi imati važnu ulogu u odlukama koje će poboljšati suživot na tim područjima.
- Smislen i sudjelujući pristup suradnji s lokalnim zajednicama ključan je da biste izgradili dugoročne kapacitete za očuvanje velikih zvijeri.

Praktični savjeti za komunikaciju vezanu uza sukobe između ljudi i velikih zvjeri

Uvod

Komunikacija je poput disanja. Od vitalne je važnosti za život, ali i za učinkovito rješavanje sukoba između ljudi i velikih zvjeri. Procjenitelji šteta i članovi interventnih timova igraju vitalnu ulogu u komunikaciji „jedan na jedan“ s pojedincima, skupinama i čitavim lokalnim zajednicama. Kao glasnici i „ambasadori“ upravljanja velikim zvijerima, snagu i važnost ove uloge ne smije se podcijeniti. Obzirna komunikacija urodit će plodovima povjerenja, poštovanja, a osim toga, može poslužiti kao temelj razvoja profesionalnih odnosa na svim razinama koje su ključne za dugoročno rješavanje problema sukoba između ljudi i velikih zvjeri.

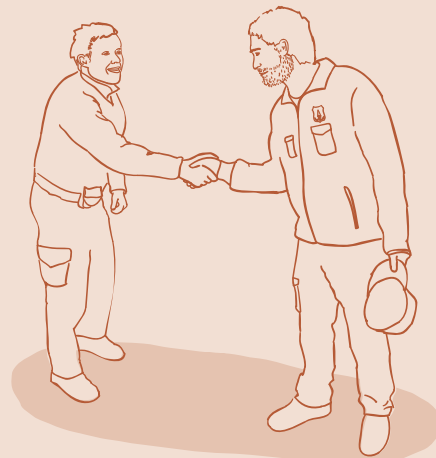
Ovaj dio započinjemo osnovama – od početnog pozdrava do toga kako ostaviti pozitivan prvi dojam tijekom osobnih susreta i javnih predstavljanja. Ovaj dio sadrži nekoliko jednostavnih i zdravorazumskih savjeta koji će biti dobrodošlo pojačanje iskusnim procjeniteljima šteta i članovima interventnih timova, kao i onima koji se nalaze na početku karijere. Najvažnije od svega, ovaj se dio temelji na premisi da je učinkovita komunikacija proces davanja i primanja koji njeguje obostrano učenje i razumijevanje. Ovdje istražujemo važnost aktivnog slušanja i donosimo pregled specifičnih tehnika komuniciranja.

Središnji dio drugog dijela sadrži savjete pomoću kojih ćete potaknuti razgovor o velikim zvijerima raspravljajući o stvarima i problemima koji su važni lokalnome stanovništvu. Ove teme isprva se možda neće ticati velikih zvjeri, ali su važna polazna točka na kojoj ćete graditi odnose i veze s pojedincima. Ovaj dio govori o važnosti svakog razgovora, ali i o pogreškama koje treba prepoznati kao prilike i mogućnosti. Također, donosi preporuke o tome kako na obazriv i pažljiv način reagirati na priče i pogrešna uvjerenja o velikim zvijerima.

Ovaj dio vodiča završava s posebnim osvrtom na komuniciranje u stresnim situacijama, nudi iskustvo dvaju vodećih stručnjaka za velike zvjeri Sjeverne Amerike i pruža specifične savjete pomoću kojih ćete zadržati samokontrolu među agresivnim pojedincima i lakše prihvatiti kritiku. Nadalje, u ovom dijelu iznosi se preporuka da je o upravljanju velikim zvijerima s pogođenim pojedincima važno razgovarati u nekonfliktnim situacijama.

Kako ostaviti pozitivan prvi dojam

Važno je ostaviti pozitivan prvi dojam na ljude s kojima surađujete na više različitih razina. U situacijama gdje su

ljudi vjerojatno pretrpjeli štetu koju su im nanijele velike zvjeri, bit će važno ostvariti odnos povjerenja s takvim osobama. Važno je da u vas imaju povjerenje i da ih vaša prisutnost umiruje. Ovo će potpomoći u razvijanju produktivnih komunikacija i razgovora u kojima se sve stranke razumiju – što je vjerojatno ultimativna mjera učinkovite komunikacije. U drugim situacijama kad će od vas zahtijevati da se javno predstavite pred članovima lokalnih zajednica, kao što su poljoprivrednici, lovci ili drugi interesenti, bit će jednako važno da ostavite pozitivan prvi dojam kako bi vašu poruku mogli prenijeti bez ometanja, ali i da vas prepoznaju kao profesionalnu, vjerodostojnu i kompetentnu osobu.

Odijevajte se prikladno – u skladu s profesionalnim standardima i kulturnim normama

Percepcija vas kao osobe ovisi o tome kako se odijevate i izgledate. Ovo utječe na brzinu kojom ćete ostvariti kontakt s nekime i ući u produktivan razgovor o aktualnim stvarima. Ako institucija ili profesija koju zastupate nalaže nošenje određene uniforme – nosite je uvijek i odijevajte se na način koji vam je prirodan.

U idealnom scenariju, vaš izgled ne bi trebao poticati stvaranje barijera ili smetnji nego bi trebao odražavati zdravorazumski pristup koji je istovremeno profesionalan, ali i usklađen s prihvaćenim kulturnim normama.

KLJUČNE TOČKE

- Primijenite ustaljena pravila odijevanja vaše institucije (na primjer, službenu jaknu ili majicu).
- Odijevajte se autentično i u skladu sa svojom osobnošću.
- Vaša odjeća i izgled ne bi trebali stvarati smetnju.

Prvi kontakt ostvarite na profesionalan i prijateljski način

Može zvučati banalno i samorazumljivo, ali u slučajevima kada se s nekime susrećete prvi put potrebno je slijediti uobičajene radnje. Započnite s rukovanjem, uspostavite kontakt pogledom i jasno predstavite sebe i instituciju koju predstavljate. Neusiljen i iskren osmijeh također je poželjan pri prvome kontaktu, u situacijama kad je to prihvatljivo. Dodatno ovome, svakako primijetite i primijenite uobičajene pozdrave koji se kulturološki očekuju u tim situacijama.

Skinite sunčane naočale i utišajte mobitel. Izbjegavajte javljanje na pozive dok razgovarate s ljudima, osim ako se ne radi o hitnome slučaju ili prijeko potrebi. Ako imate posjetnicu i ako je situacija pogodna, svakako je ponudite na kraju razgovora ili posjeta – ovo je važna i pozitivna poruka kojom poručujete da ste dostupni i otvoreni za bilo kakav kontakt u budućnosti.

KLJUČNE TOČKE

- Uspostavite kontakt pogledom, rukujte se i predstavite.
- Skinite sunčane naočale kad upoznajete nove osobe.
- UTIŠAJTE svoj MOBITEL prije nego započnete razgovarati s ljudima.
- Ostavite posjetnicu ili kontaktnu informaciju nakon početnog razgovora.

Aktivno slušanje: kako pronaći razumijevanje

Slušanje je jedna od najvažnijih komunikacijskih vještina koju možete iskazati prilikom smanjivanja konfliktnih situacija između ljudi i velikih zvijeri. U ovim slučajevima, vještina kvalitetnog slušanja od presudne je važnosti za:

- 1) **Uspostavljanje profesionalnog odnosa s pojedincima i članovima zajednice.**
- 2) **Utvrđivanje činjenica prilikom procjena štete i sukoba.**
- 3) **Uspostavljanje povjerenja, kredibiliteta i empatije prema onima koji su oštećeni konfliktnom situacijom.**
- 4) **Produktivnu suradnju s različitim interesnim skupinama koje zastupaju različite vrijednosti.**

Postoji velika razlika između situacije kad nekoga jednostavno čujete i između aktivnog i smislenog slušanja. Konkretno, aktivno slušanje uključuje korištenje snage opažanja kako biste obratili pozornost na sugovornika. Na ovaj način nakon razgovora točno i jasno ćete znati što je sugovornik želio podijeliti s vama. Važno je i da sugovornik primijeti da slušate promatranjem vašega govora tijela i reakcija na njihove izjave. Vaše interese možete prenijeti i pomoću neverbalnih poruka, kao što su zadržavanje pogleda, kimanja glavom i smješkanja (kad je to prikladno) ili pomoću suptilnih riječi potvrde ili ohrabivanja kao što su „da“ ili „u redu“ (Bodie et al. 2015).

Pripazite na vlastite kulturne norme u ovim situacijama, jer postoji mogućnost da su drugačije od neverbalnih znakova koje biste trebali iskoristiti. Ove neverbalne poruke pomoći će sugovorniku da se opusti, pokazuju vaše zanimanje za sugovornika i njihovu poziciju. U idealnom scenariju, aktivno slušanje stvorit će uvjete za otvorenu, iskrenu i poučnu komunikaciju unutar koje se odvija proces obostranog učenja.

Tijekom procjene šteta i interveniranja u konfliktnim situacijama jako je važno održati komunikaciju otvorenom, ne osuđivati sugovornika, zadržati neutralnu poziciju te ne nametnuti dojam da zauzimate neku stranu. Aktivno slušanje zahtijeva strpljenje, a može biti posebno važno kad s nekime razgovaramo o nanesejoj šteti ili sukobima koje su proživjeli. Pauze i kratki periodi šutnje uobičajeni su te ih morate očekivati. Ispravno je postavljati pitanja, ali aktivni slušatelj ne postavlja pitanja na silu u trenucima tišine ili kad razgovor „zamre“ (Bodie et al. 2015).

Ukratko, aktivno slušanje podrazumijeva da sugovorniku pružite dovoljno vremena da istraži vlastite misli i osjećaje. Zapamtite da nikada ne upadate nekome u riječ, izbjegavajte prekidanje drugih sugovornika i nemojte dominirati razgovorom. U tipičnim situacijama interveniranja i procjenjivanja štete osobama je potrebno između petnaest i trideset minuta da se slobodno izraze, a tek tada se mogu upustiti u tradicionalniji, dvosmjerni (daj-i-uzmi) razgovor. U nekim slučajevima prvotni verbalni „izljev“ osobe može biti dulji ili kraći od navedene procjene.

Savjeti za aktivno slušanje*

1. POSTAVLJAJTE PITANJA

- Postavljajte relevantna pitanja kako biste ispitali ili istražili što je sugovornik rekao.
- Ne postavljajte previše pitanja kako sugovornika ne biste omeli i udaljili od ključnih stvari.

Prednosti: Postavljanje pitanja sugovorniku osnažuje dojam da ga slušate te iskazuje iskreni interes za to što govori.

2. POJASNITE

- Ono što sugovornik govori možete pojasniti postavljanjem specifičnih pitanja o ključnim točkama koje su važne za razgovor.
- **Primjeri:** “Dakle kažete da...”, “Jeste li mislili da...?”

Prednosti: Razjašnjavanje pomoću specifičnih pitanja osigurat će da slušatelj uistinu razumije srž poruke koje odašilje govornik. Razjašnjavanje poruke koju nam šalje govornik možda će u danom trenutku zahtijevati malo više vremena, no dugoročno će se svakako isplatiti, jer ćete na taj način izbjeći nesporazume i nejasnoće.

3. PROMISLITE

- Promišljanje je zapravo parafraziranje ili ponavljanje onoga što je sugovornik rekao kako biste mu pokazali da ga shvaćate.
- **Primjer:** “Jesu li ovo vaši glavni problemi...?”

Prednosti: Promišljanje ili parafraziranje onoga što vam je sugovornik rekao učinkovit je način da pokažete da ste doista slušali i razumjeli to što vam je sugovornik rekao. Također je znak poštovanja koji pomaže srušiti barijere ako se primijeni pažljivo.

4. SAŽMITE

- Korisno je s vremena na vrijeme sažeti ključne točke koje je sugovornik iznio kako biste organizirali i ponovili njegovu glavnu poruku.
- **Primjer:** “Znači, vaše ključne misli/tvrdnje su sljedeće...?”

Prednosti: Sažimanje ključnih točaka pokazuje da ste pažljivo slušali te da možete podcrtati poruke važne vašem sugovorniku. To je također dobrodošla prilika da ispravite bilo kakve nesporazume ili informacije koje nedostaju.

Napomena: Aktivno slušanje trebalo bi se koristiti po potrebi – može posebice pomoći kad se nađemo u kompleksnoj ili kontroverznoj situaciji ili problemu. Pri korištenju vještine aktivnoga slušanja pokušajte biti prirodni i izbjegavajte patroniziranje i obraćanje osobi „s visoka“.

*Prilagođeno iz „Vještine koje su vam potrebne“ (2016.).

Kako razgovarati o stvarima koje su važne lokalnom stanovništvu

Iako se može činiti nelogičnim, postoje situacije u kojima je najbolji način da pričate o medvjedima i vukovima taj da uopće ne pričate o medvjedima i vukovima. Ideja je jednostavna: da biste učinkovito komunicirali s nekim, ponekad je poželjno razgovor započeti pod uvjetima sugovornika te biti spreman u svakom trenutku aktivno saslušati ono što je sugovorniku važno.

Ovo znači da biste trebali prepoznati i cijeniti teme za raspravu koje se u početku ne moraju doticati medvjeda i vukova, ali su ugodnije za razgovor osobama koje ste posjetili. Ovo ne znači da ćete cijelo vrijeme razgovarati o vremenskim prilikama ili sportu, no povezivanje s nekime pomoću diskusije koja se razvija pod uvjetima koje sugovornik nametne omogućava vam da bolje shvatite vrijednosti i perspektive osobe s kojom razgovarate, što će vam svakako pomoći i u rješavanju situacija koje se tiču velikih zvijeri. Uspostavljanje veze i održavanje profesionalnog odnosa dugoročno će se isplatiti, jer tako gradite povjerenje i usavršavate sposobnost razgovora o velikim zvijerima na smislen i detaljan način koji rezultira obostranim razumijevanjem.

KLJUČNE TOČKE

- **Prihvatite to da se rasprava o medvjedima i vukovima može razviti iz različitih startnih pozicija.**
- **Budite otvoreni prema inicijalnim razgovorima koji su usmjereni na ono što je važno sugovorniku.**

Svaki razgovor je važan

Upamtite da je svaki razgovor važan i može imati posljedice. Sugovornici mogu godinama pamti negativne dojmove ili razmjene iskustava, a to pak može postati temelj za stvaranje glasina i tračeva koji će vam otežati rad u zajednici. Zapamtite da razgovarate s čitavom zajednicom čak i kad razgovarate s pojedincima. Drugim riječima, dojam koji pojedinac stekne o vama, vaša rasprava i smjer u kojem se razvije mogu biti povezani s drugima – pozitivnim i negativnim razmjenama iskustva. Ovo je važno posebno u današnjem svijetu u kojemu se informacije šire munjevitom brzinom pomoću Facebooka, Twittera, blogova, internetskih stranica, itd.

KLJUČNE TOČKE

- **Svaki razgovor je mogućnost.**
- **Zapamtite da razmjene (kako pozitivne, tako i negativne) mogu biti povezane s drugima, zajednicom, a čak se mogu širiti i putem društvenih mreža.**

Sastanak nakon sastanka

U određenim slučajevima bit će važno susresti se nakon sastanka – ovo je posebno važno ako sudjelujete u javnome događaju ili grupnome sastanku tijekom kojega su se izmjenjivala iskustva ili je došlo do zbrke i zbunjenosti, povišenih tenzija i afekta ili su izmijenjene i uvrede. U ovakvim situacijama važno je zadržati poziciju staloženog promatrača i promatrati važne verbalne i neverbalne znakove (govor tijela) sudionika kako biste mogli detektirati pojedince s kojima biste se trebali naknadno susresti. Važno je naknadno kontaktirati osobe koje su tijekom javnih sastanaka tihe ili kojima govor tijela signalizira nelagodu ili nezadovoljstvo.

Ako se nađete usred stresnog dijaloga ili vam se netko agresivno suprotstavi na javnome mjestu, važno je da se naknadno nađete s tom osobom, ovisno o vašoj osobnoj procjeni situacije. Morat ćete iskreno razmisliti i procijeniti jesu li i koliko vaša djela i riječi pridonijeli situaciji. Ako ste bili iole grubi, defenzivni ili ste odgovorili na čudan način, važno je da naknadno osobno ispravite ovaj problem.

Ako ste zadržali smireno, ljubazno i profesionalno držanje tijekom dijaloga, rasprave i unatoč tome osjećate da je neki pojedinac duboko zabrinut zbog situacije, ljutit ili ima neke neizrečene probleme i nesigurnosti, bit će važno da se s tom osobom naknadno nađete.

Telefonski poziv ili sastanak „u četiri oka“ s osobama za koje ste procijenili da je to potrebno, snažan je znak i profesionalan način da pokažete predanost shvaćanju individualnih perspektiva, iskažete poštovanje, zadržite profesionalni odnos ili se ispričate po potrebi.

KLJUČNE TOČKE

- **Zapamtite da neki pojedinci na javnim sastancima neće biti skloni izraziti svoje bojazni i stavove – budite spremni prići im i sastati se s njima naknadno, ako je to potrebno.**
- **Osobni naknadni sastanci snažan su znak da vam je stalo do održavanja profesionalnog radnog odnosa.**

Pogreške kao prilike i važnost isprike

Pogreške su dio svakog posla, ali sposobnost da ih prepoznate i smognete hrabrosti da se za njih ispričate važan su dio profesionalne prakse. Kad pogriješite ili uvrijedite nekoga, važno je da to priznate i ispričate se. S obzirom na to da je svaki slučaj drugačiji, sami ćete morati procijeniti je li isprika potrebna i kako se ispričati. Korisno je o ovoj situaciji razgovarati s kolegom ili kolegicom kojemu/kojoj vjerujete kako biste bolje razmotrili što ste točno napravili, što je pošlo po zlu i kako ubuduće možete izbjeći ponavljanje ove pogreške.

Najbolje je ispričati se osobno umjesto telefonski ili e-poštom. Potrebno je pozvati se na konkretnu pogrešku i ponuditi svoju ispriku. Isprika ne mora biti dugačka – u većini slučajeva

dovoljno je da bude kratka i konkretna. Pružanje isprike dovodi osobu u ranjiv položaj. Ovim potezom pokazujete vlastitu zrelost, humanost i ozbiljnost odnosa. U idealnom slučaju isprika vodi k oprost, a u nekim situacijama može postati temeljem preobražavajućeg trenutka u međuljudskome odnosu.

Engleski pjesnik Alexander Pope napisao je u svom djelu *Esej o kritici (An Essay on Criticism)* da je "ljudski grijешiti, a božanski opraštati." Ovaj slavni stih prenosi važnost i snagu opraštanja. Kad je oprost postignut, isprike postaju prilike za poboljšavanje odnosa.

KLJUČNE TOČKE

- Razmislite o vlastitim pogreškama ili uz pomoć kolege/ice dokučite što je pošlo po zlu i što možete poboljšati.
- Isprika je snažan znak da vam je stalo do profesionalnog odnosa.
- Isprika može popraviti poslovni odnos i treba ju smatrati prilikom.

Priče i nesporazumi

Medvjedi i vukovi su karizmatični i očaravajući i oduvijek su bili središnji likovi u bajkama, basnama, folkloru, narodnim predajama, umjetnosti i mitovima. Stoga ne čudi da su danas medvjedi i vukovi i dalje glavni motiv mnogih priča, pogotovo u ruralnim krajevima. Važno je da shvatite da priče o medvjedim ili vučjim aktivnostima, broju ili individualnom ponašanju mogu biti pretjerane ili općeprihvaćene kao istinite. Pažljivo procijenite potencijalne neistine, informacije iz druge ruke i senzacionalističke priče. Pripazite da, čak ako priča zvuči realistično, ne potvrdite netočne i neistinite informacije ponavljajući ih.

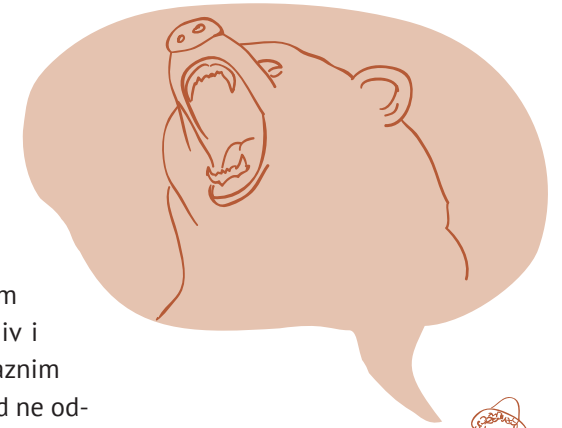
Na primjer, ako lokalno stanovništvo u redovitim razmacima primjećuje skupinu medvjeda, ovo mogu percipirati kao znak povećanja populacije iako broj medvjeda stagnira ili čak opada. Uzmite i ovaj scenarij u obzir: tijekom godina kad su prirodni izvori hrane oskudni, medvjedi mogu proširiti područje na kojemu traže hranu, pa čak i provoditi više vremena u blizini ljudskih naselja što u lokalnoj zajednici najčešće rezultira vjerovanjem da broj medvjeda raste iako to ne mora biti istina.

Još jedan čest uzrok nesporazuma su situacije u kojima su vuk ili medvjed viđeni dok proždiru lešinu domaće životinje koja je umrla prirodnom smrću – promatrač može netočno zaključiti da su dotični medvjed ili vuk ubojice. Također, kada medvjed ozlijedi čovjeka, to također može potaknuti nesporazume, posebice u slučaju obimnog medijskog izvještavanja o događaju. Postoji bezbroj drugih primjera u kojima se priče i dezinformacije o velikim zvijerima percipiraju kao istinite. Kad surađujete s pojedincima koji prenose netočne informacije, treba na umu imati nekoliko stvari.

Prvo, zapamtite da većina ljudi loše reagira na ispravljanje – mogu se čak i naljutiti. Važno je svaku situaciju pažljivo procijeniti i pričekati najbolji trenutak, prilagoditi ton obraćanja

i osmisлити poruku koju želite prenijeti. U nekim situacijama bit će bolje da naknadno dogovorite ponovni susret tijekom kojeg ćete se pozabaviti netočnim informacijama. No, kao općenita preporuka vrijedi da se najbolje uhvatiti u koštac s pogrešnom informacijom u trenutku kad se s njom susretnete i učiniti to na izravan, pažljiv i neagresivan način. Odgovarajte ljubaznim tonom glasa i neutralnim jezikom. Nikad ne odgovarajte na optužujući ili ponižavajući način.

Razmislite koje je dezinformacije najprije potrebno ispraviti. U nekim slučajevima susrest ćete se s tolikom silom krivih informacija da ćete morati odrediti koje su prioritetne, jer bi mogle nanijeti najviše štete ili postati problematičan trač. Ako primijetite da pogrešne informacije dolaze od više pojedinaca, osmislite i pošaljite objavu lokalnim medijima u kojoj ćete ponuditi točne informacije ili sazovite sastanak kako biste javnosti pružili točne i istinite informacije. Korisno je napraviti i letak s ključnim informacijama ili naknadno poslati objavu sličnog sadržaja.

KLJUČNE TOČKE

- Zapamtite da ljudi pričaju priče o medvjedima i vukovima koje smatraju istinitima.
- Pažljivo procijenite vjerodostojnost priča o velikim zvijerima i izbjegnite daljnje širenje netočnih informacija.
- Primijenite izravan i obazriv pristup prilikom ispravljanja nesporazuma i dezinformacija o velikim zvijerima.
- Ako se radi o raširenoj dezinformaciji ili zabludi, pošaljite objavu za medije ili organizirajte sastanak kako biste ispravili situaciju.
- Jednostavan letak s činjenicama ili osobno pismo može biti učinkovit način naknadnog širenja točnih informacija.

Razgovori tijekom istrage počinjenih šteta ili reakcije na sukob

Jedna od najčešćih stresnih situacija je istraga kada je stoka stradala od strane vuka ili medvjeda. U tim situacijama vlasnik je ljutit, šokiran, zbunjen i nervozan. Uz izravnu ekonomsku štetu, određeni vlasnici mogu se osjetiti i neekonomski oštećeni ako su emocionalno povezani sa svojim životinjama. Važno je pristupiti vlasniku bez predrasuda ili pretpostavki što određeni gubitak znači vlasniku stradale životinje.

Druge stresne situacije su istrage nesreća u kojima je medvjed ozlijedio čovjeka, bliski susreti s medvjedom ili pak situacija kad medvjed često posjećuje naselja. U tim slučajevima ljudi bi mogli biti jako uznemireni, uplašeni, pod stresom i zabrinuti za osobnu sigurnost i sigurnost svoje obitelji (posebice djece).

Ovi savjeti mogu biti korisni pri početnim razgovorima s oštećenim pojedincima ili osobama koje su uključene u sukobe.

Savjeti za početne razgovore o štetama ili sukobima

1. SUOSJEĆAJTE

- Na samom početku razgovora pokažite suosjećanje zbog šteta ili sukoba koje su osobe pretrpjele.

Prednosti: *Ako pokažete da vam je žao zbog nečijega gubitka ili sukoba, situacija će se ubrzo smiriti, jer ćete uvjeriti ljude da ste ovdje kako biste pomogli i da vam je uistinu stalo.*

2. SLUŠAJTE

- Poslušajte cijelu priču vezanu uz nastalu štetu ili sukob.
- Nemojte prekidati sugovornike – dajte im dovoljno vremena.
- Razgovori često mogu biti jako emotivni.
- Dopustite da ljudi kažu kako se osjećaju i jednostavno prihvatite njihove emocije.
- Prirodno je da osobe na početku razgovora puno govore.
- Nemojte suditi o vjerodostojnosti početnih priča i verzije događaja – samo slušajte.

Prednosti: *Bitno je poslušati cijelu priču ili verziju događaja kako bi se ljudi "ispuhali" ili kako bi pokazali svoje emocije. Pozorno slušanje ljudi u tim situacijama pokazuje da suosjećamo i pokušavamo shvatiti njihovu perspektivu.*

3. POJASNITE

- Nakon početnih razgovora važno je pojasniti događaje i ukazati na činjenice.
- Koristite aktivno slušanje pri ispitivanju, objašnjavanju, razmišljanju i rezimiranju.

Prednosti: *Pojašnjavanje priče ili verzije događaja pomoći će da razdvojite činjenice od emocija i uspostavite zajednički dogovor oko verzije događaja. To je bitno kako bi se izbjegle buduće nedoumice i kako bi se zaustavile glasine prije njihova nastanka.*

4. PRATITE

- Možda će biti potrebno napraviti ponovljene razgovore, telefonski ili osobno, kako biste rezimirali usuglašenu verziju događaja i kako biste dopunili informacije koje eventualno nedostaju.

Prednosti: *Naknadni razgovor telefonom ili osobno pozitivan je način da pokažete profesionalnu predanost osobi te da osigurate točno razumijevanje događaja.*

S terena: sjevernoamerička perspektiva

Intervju sa stručnjakinjom upravljanja vukom Elizabeth Bradley, Ministarstvo riba, divljih životinja i parkova, Montana – 4. prosinca 2015. godine

Autor fotografije: Jason D.B. Kauffman

Koliko je za vaš svakodnevni posao važna dobra komunikacija s vlasnicima (farmerima, poljoprivrednicima, lovcima i sl.)?

Za posao biologinje koja proučava divlje životinje svakako je najvažnija učinkovita komunikacija s ljudima. Zabluda je da se biolozi koji proučavaju divlje životinje bave samo njima. Istina je da ponekad radite s divljim životinjama, ali veći dio posla je surađivanje s ljudima koji žive i susreću se s divljim životinjama. Na kraju krajeva, ljudi su ti koji odlučuju o sudbini divljih životinja i njihova staništa. Važno je uspostaviti kontakte i povjerenje s ljudima jer to vodi do bolje komunikacije.

Imate li neku posebnu komunikacijsku tehniku ili pristup koji vam se pokazao najučinkovitijim tijekom razgovora ili posjeta ljudima u okviru vašeg posla?

Smatram da je važno biti dobar slušatelj i imati realistična očekivanja u komunikacijskim ciljevima. Ljudi često ne slušaju dok god ne osjećaju da druga strana zaista sluša njih. Bitno je uzeti si vremena i istinski slušati ljude i pokušati shvatiti njihovu stranu priče. Ponekad su potrebne godine kako bi se ostvarila dobra komunikacija, stoga se ne trebate obeshrabriti, nego razmišljati o dugoročnom cilju. Potrebno je vrijeme kako biste se dobro upoznali s ljudima i uvijek trebate ispuniti ono što ste obećali učiniti.

Kakav praktičan savjet imate za slovenske, hrvatske, talijanske i austrijske procjenitelje štete i članove interventnih timova u ovim stresnim situacijama?

Uvijek prvo saslušajte ljude te ih pustite da vam iznesu svoje frustracije. Zatim im pokušajte objasniti kako im možete pomoći i izložite moguće opcije i alate koji su vam dostupni kako biste im pomogli.

Nemojte im govoriti što bi trebali ili ne bi trebali napraviti. Predložite ideje i pitajte za njihovo mišljenje što bi im najviše pomoglo. Shvatila sam da ne postoji univerzalno rješenje za sve situacije, jer je svaka situacija specifična. Neke od najboljih rezultata dobila sam u situacijama kad sam sjela s ljudima i kad smo zajedno došli do rješenja.

Kako se odnosite prema ljudima koji se sukobljavaju s vama ili postanu agresivni?

Posebno je važno ostati smiren i ne reagirati na jednak način. Dozvolite ljudima da se ispušu. Ako prijetnja postane fizička ili preosobna, dobro je povući se i otići. Nakon što se situacija smiri, možete pokušati ponovno uspostaviti komunikaciju. Neki ljudi nikada neće surađivati s vama, ali većina hoće ako vas percipiraju kao osobu koja im može pomoći.

Na temelju vašeg iskustva, koji je najvažniji savjet koji možete dati novom procjenitelju štete ili članu interventnog tima za uspostavljanje dobre komunikacije?

Budite iskreni u svemu što radite. Ljudi prepoznaju iskrenost i reaguju na nju.

S terena: sjevernoamerička perspektiva

Intervju sa stručnjakom upravljanja grizli medvjedom Jamesom J. Jonkelom, Montana Department of Fish, Wildlife and Parks – 10. prosinac 2015. godine

Autor fotografije: Jason D.B. Kauffman

Koliko je važna dobra komunikacija za vaš svakodnevni posao s interesnim skupinama (farmerima, poljoprivrednicima, lovcima i sl.)?

U radu s opasnim divljim životinjama (poput grizlija i vukova) komunikacija je iznimno važna. Kako bismo zadobili povjerenje i ostvarili dobru komunikaciju sa svim interesnim skupinama, važno je surađivati s ostalim agencijama i nevladinim udrugama i tijelima te uključiti lokalnu zajednicu i stanovništvo na svim razinama. Treba ih stalno informirati, reagirati na njihova pitanja i potrebe te redovno komunicirati.

Imate li neku posebnu komunikacijsku tehniku ili pristup koji vam se pokazao najučinkovitijim tijekom razgovora ili posjeta ljudima u okviru vašeg posla?

Zajednička suradnja sa zajednicama ključ je uspjeha. Surađivali smo s nevladinim udrugama, zemljoposjednicima, lokalnim upravama, farmerima, rančerima na desetak projekata koji smanjuju sukobe s velikim zvijerima isključivo po principu dobre suradnje i partnerstva.

Kakav praktičan savjet imate za slovenske, hrvatske, talijanske i austrijske procjenitelje štete i članove interventnih timova za takve stresne situacije?

Stresne situacije dio su ovoga posla stoga je bitno imati potporu zajednice i utjecajnu osobu iz zajednice koja će "smiriti strasti" kad pojedinci postanu agresivni.

Sve tretirajte jednako i držite se protokola kod donošenja odluka. Budite pravedni, ali odlučni i potrudite se da učinite sve kako biste riješili problem, kada je to moguće.

Kako se odnosite prema ljudima koji se sukobljavaju s vama ili postanu agresivni?

Kada ste u dvojbi, pustite ljude da se ispušu. Nemojte se svađati s njima, samo slušajte – ali uvijek se javite naknadno, pismenim putem, pri čemu se osvrnite na njihove brige najbolje što znate. Nikada ne škodi imati informacije i pisanu dokumentaciju da se zna tko je odgovoran, koji su trenutni propisi, kako se donose odluke i koja su prava javnosti. Uvijek imam nekoliko pisama koja mogu poslužiti kao odgovor na pitanje "Tko je odgovoran" i "Koja su moja prava".

Na osnovi vašeg iskustva, koji je najvažniji savjet koji možete dati novom procjenitelju štete ili članu interventnog tima za uspostavljanje dobre komunikacije?

Uzmite vremena pri upoznavanju ljudi i radite to osobno. Pronađite zajedničko područje, pokušajte zadobiti povjerenje i uvijek budite izravni. Uvijek govorite istinu i objasnite ljudima kako se sve radi. Nikada ne okolišajte.

Zadržati smirenost tijekom razgovora

Ako situacija prelazi u svađu, osoba postaje agresivna ili se počnete osjećati nelagodno, ljutito i imate potrebu da se obranite, važno je ostati smiren i profesionalan. Održavanje samokontrole tijekom stresnih situacija i osobnih napada ili uvreda važan je cilj tijekom cijele karijere. U stresnim situacijama može se koristiti metoda "Stani, Izazovi, Odaberi" (Training Resources for the Environmental Community (TREC) 2014).

Pri korištenju ove metode potrebna vam je osnovna razina samosvijesti ili emocionalne inteligencije kako bi se osjećaj neugode mogao otkriti i identificirati prije automatske reakcije koja može biti nepoželjna. Drugim riječima, nije moguće zaustaviti nešto što se ne zna identificirati.

Savjeti za održavanje samokontrole koristeći "Stani, Izazovi, Odaberi" metodu*

1. OSOBA SE SUOČAVA S VAMA ILI VAM POSTAJE NEUGODNO

- Stanite. Duboko udahnite i opustite ramena. Ponovno udahnite.
- Prepoznajte da situacija kreće u nepoželjnom smjeru.
- Usporite prije reakcije.

STANI

2. IZAZOVI SE PITANJIMA

- Trebam li reagirati?
- Što osjećam?
- Što proživljavam?
- Koji je skriveni uzrok ili cilj ove situacije?

IZAZOVI

3. IZABERI

- Kako želim reagirati u ovakvoj situaciji?
- Koji je dugoročni cilj koji želim postići?
- Koji će odgovor dovesti do najboljega dugoročnog ishoda?

IZABERI

Napomena: U stvarnosti često nećete stići postaviti sva pitanja tijekom razvoja nepoželjne situacije. No, ako se samo prisjetimo zaustaviti prije reakcije na samom početku sukoba, stvorit ćemo veliku prednost u održavanju samokontrole. Čak i ako samo pomislite "stani" i "razmisli" te se zapitate kako reagirati, stvorit ćete dovoljno prostora da održite pribranost i smireno započnete rješavati situaciju.

*Preuzeto iz TREC-a (2014).

Kad je vrijeme za pauzu

Nažalost, bit će trenutaka kada će pojedinci postati agresivni: početak će vrijeđati ili čak fizički prijetiti. U takvim je situacijama malo vjerojatno da će doći do smislenog i produktivnog razgovora. Zapravo, ako obje strane postanu agresivne i razjarene, dogodit će se baš suprotno.

Ako netko počne vrijeđati ili se razbjesni, važno je zaustaviti raspravu i povući se, a razgovor nastaviti u drugo vrijeme kada se svi smire. Važno je prijaviti incident nadređenima tako da događaj ostane zabilježen. To je važno u kontekstu budućih pokušaja i održavanja sigurnosti, pogotovo ako je osoba fizički prijetila.

Vrlo je važno uvijek dobro i umirujućim tonom objasniti zašto odlazite. Također je bitno da najavite povratak, čime pokazujete da želite pomoći i da razgovor nije gotov. Na primjer:

- "Mislim da ćemo se drugi put bolje razumjeti."
- "Vidim da ste trenutno jako uzrujani. Rado ću ponovno razgovarati s vama kasnije."
- "Ova situacija postaje neugodna, volio/voljela bih nastaviti razgovor kasnije."

KLJUČNE TOČKE

- Ako osoba postane neprijateljski nastrojena, agresivna ili počne fizički prijetiti, vrijeme je da prekinete komunikaciju i napustite mjesto događanja.
- Vrlo je važno prijaviti događaj i opisati što se dogodilo, pogotovo ako je u pitanju bila vaša osobna sigurnost.
- Komunikaciju bi trebalo nastaviti ovisno o vašoj procjeni, a može se obaviti osobno, telefonski ili pismenim putem.

Prihvatanje kritike

Kad se bavite upravljanjem velikim zvijerima, očekujte kritike na svoj račun, na račun institucije koju predstavljate, vaše profesije ili vlasti općenito. Ljudi će za svoju situaciju kriviti vas ili vlast. Neki primjeri primjedbi su:

“Zašto ste dopustili da se broj medvjeda toliko poveća?”

“Zašto vlasti ne mogu pravilno upravljati medvjedima?”

“Ima previše medvjeda!”

“To su vaši medvjedi, ne naši, vi trebate riješiti probleme.”

“Mi dobro upravljamo šumama i pašnjacima, zašto vi ne možete kontrolirati medvjede?”

Pojedinci mogu biti zabrinuti za svoju sigurnost ili sigurnost svoje djece, ali i zbog ekonomske štete koju nanose zvijeri, a ljudi ponekad koriste zvijeri da bi pokazali nezadovoljstvo s vlastima općenito (Primm and Murray 2005, Madden and McQuinn 2014).

Važno je reagirati na kritike profesionalno i biti spreman prihvaćati kritike dulje vrijeme. Potrebno je prihvatiti i shvatiti zabrinutost ljudi, ali i ostati nepristran i neutralan.

Potrebno je razjasniti i razlikovati kritiku koja je usmjerena na stvari koje možete promijeniti naspram kritike stvari koje ne možete promijeniti. Na primjer, ako vam osoba kaže da vam je dugo trebalo da procijenite štetu koja im je nanijeta, možete se ispričati i obećati da ćete drugi put biti efikasniji. Ako vas traže da promijenite odstrelnu kvotu medvjeda ili vuka ili pak promijenite razinu zaštite medvjeda, pristojno recite da ćete prosljediti njihovu zamolbu odgovarajućoj instituciji putem propisanih protokola, jer vi sami nemate ovlasti donositi takve odluke.

Bilo bi korisno imati službene dopise i statističke podatke koji pojašnjavaju i pružaju informacije o trenutnom stanju populacije zvijeri, zakonske regulative, ključne planove upravljanja i važne kontakte, tako da lokalne interesne skupine mogu doći do više informacija.

Potrebno je biti profesionalan i nepristran – ponekad može biti teško ne prikloniti se primjedbama koje se tiču vlasti ili institucija važnih za lokalnu zajednicu, no to treba izbjegavati. Također, treba izbjegavati kritiziranje nevladinih organizacija koje su posebna meta kritika lokalnih zajednica. Ako ostanete profesionalni, pravedni i nepristrani, pridobit ćete povjerenje i poštovanje interesnih skupina s koje god strane one gledale na sporno pitanje te ostvariti cjeloviti uvid u način razmišljanja ljudi uključenih u problem, što je neprocjenjiva prednost pri rješavanju problema.

KLJUČNE TOČKE:

- Očekujte kritike na svoj račun, na račun institucije ili profesije koju zastupate.
- Očekujte da će vas okrivljavati za određene situacije.
- Ostanite nepristrani i nemojte sudjelovati u prigovorima na račun trenutne vlasti ili institucije koju zastupate.
- Trudite se pridobiti poštovanje i povjerenje interesnih skupina.
- Pokušajte dobiti cjeloviti uvid u način razmišljanja ljudi – bit će vam od pomoći pri rješavanju problema.

Stvorite prilike za razgovor o velikim zvijerima u nekonfliktnim situacijama

Kada je moguće, potrebno je stvoriti prilike za razgovor o velikim zvijerima bez napetosti i u nekonfliktnim situacijama. Zapamtite da prilikom sukoba ili procjene štete ljudi ponekad ne razmišljaju o preventivnim dugoročnim rješenjima za život sa zvijerima. Njihova je pozornost usmjerena na trenutnu situaciju – gubitak. Na primjer, ako se trup broda na pučini samo probije, posada će se truditi popraviti rupu i neće razgovarati o tome kako je trebalo odrediti kurs koji ih ne bi nasukao na kamenje koje je izazvalo štetu. Taj je razgovor najbolje odraditi kada se sigurno vrati u luku. Stvaranje prilike za razgovor o velikim zvijerima i o tome kako pronaći rješenja za smanjenje sukoba najbolje je napraviti u nekonfliktnoj i pozitivnoj atmosferi. Iako nedostatak vremena i financijska ograničenja mogu biti izazov, ključno je omogućiti prilike za razgovor u ovome tonu.

KLJUČNE TOČKE:

- Iako organiziranje može potrajati, vrlo je važno stvoriti prilike za razgovor o velikim zvijerima u situacijama bez napetosti.

Opće strategije i praktični savjeti za učinkovit rad sa zajednicama kako bi se riješile konfliktne situacije između ljudi i velikih zvjeri

Uvod

Treći se dio bazira na pretpostavci da lokalne zajednice u području prebivanja velikih zvjeri trebaju imati smislenu ulogu u shvaćanju problematike sukoba, određivanju ciljeva i odlukama za dugoročno rješavanje problema.

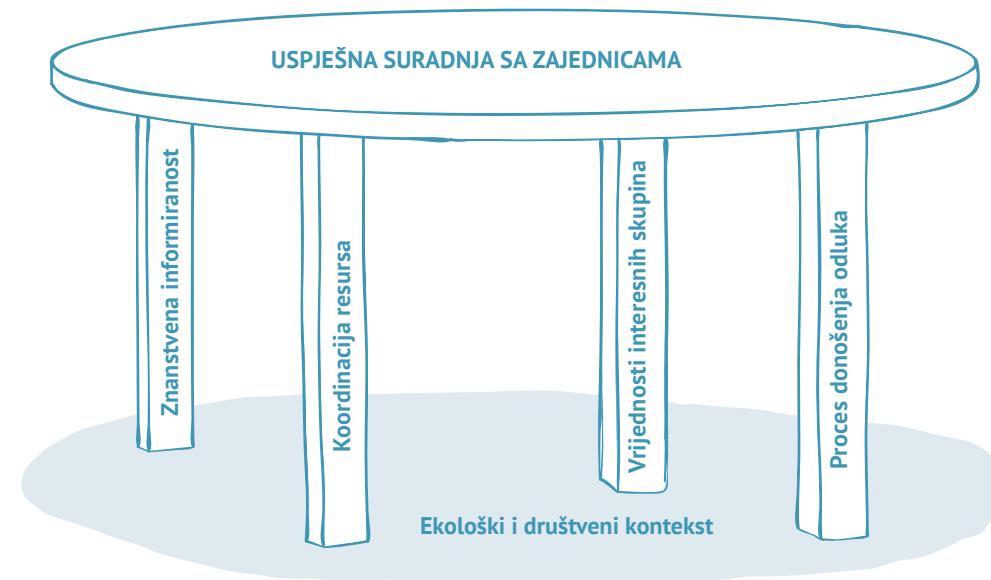
Ovo je poglavlje kronološki organizirano kako bi što bolje predstavilo nekoliko strategija i praktičnih savjeta za rad sa zajednicama. Kao opća preporuka, postoje četiri sveobuhvatne funkcije koje se mogu primijeniti na društveni i ekološki kontekst određenog područja, a koje su važne za uspješno ostvarenje ciljeva koje podupire lokalna zajednica. To su:

- 1) **Koordinacija resursa.**
- 2) **Korištenje znanosti u svrhu informiranja.**
- 3) **Važnost uključivanja vrijednosti zainteresiranih u proces.**
- 4) **Zajedničko donošenje odluka.**

Poglavlje uključuje preporuke za rad u ispravnim okvirima pomoću prototipova, uloge partnerstva, a završava s prijedlozima za podršku nastojanja zajednice za suživot s velikim zvijerima.

Važnost koordinacije resursa, odlučivanja, znanosti i uključivanja interesnih skupina

Za rad sa zajednicama u Sloveniji, Hrvatskoj, Italiji i Austriji bit će potrebno koristiti pristupe posebno prilagođene kontekstu koji uključuje jedinstvene povijesti, ekologiju, kulture, zakone te planove upravljanja divljim životinjama koji su specifični za svaku zemlju. Ne postoji univerzalni pristup koji odgovara svakoj zajednici. Ipak, opća strategija za uspješan rad s lokalnim zajednicama unutar specifičnog ekološkog i društvenog konteksta temelji se na četiri važna uporišta: 1) Koordinacija resursa, 2) Korištenje znanosti u svrhu informiranja, 3) Uključivanje vrijednosti interesnih skupina u proces i 4) Zajedničko donošenje odluka, a koji se moraju primijeniti kako bi se omogućila racionalna rasprava o problemima, donijele odluke i provele akcije (Wilson i sur. 2013, Burnett 2013).

Okvir za učinkovitu suradnju s lokalnim zajednicama

Koordinacija resursa

Važno je postaviti okvir za koordinaciju ili raditi na njemu kako bismo učinkovitije dijelili kompleksne informacije, resurse (novčane, rukovodstvene, intelektualne, tehničke), održavali konkurentske vrijednosti i naposljetku donosili odluke. Ključno je pomno razmisliti o tome koji subjekt može osigurati koordinaciju. Bitna pitanja koja treba postaviti su:

1. “Postoji li mogućnost lokalne koordinacije?”
2. “Koja je najbolja osoba za koordiniranje?”
3. “Mogu li ključni lideri unutar zajednice omogućiti koordinaciju?”
4. “Hoće li biti potrebno osmisliti novi oblik koordinacije?”

Uz to, bit će potrebno osigurati odgovarajuća sredstva za financiranje projekata nužnih za smanjenje sukoba s velikim zvijerima. Treba pomno osmisliti na koji će se način novac raspodijeliti, tko će o tome odlučivati i hoće li se i lokalna zajednica uključiti u sakupljanje sredstava potrebnih za provođenje projekta.

Znanstveno utemeljeno informiranje

Valjane znanstvene informacije osnova su za informiranje o uspješnosti akcije. Važno je da takve informacije podupiru aktivnosti relevantne za određeni kontekst. Znanstvene informacije koje su pristupačne svima zainteresiranima i uključenima u projekt mogu poslužiti kao osnova za razumijevanje trenutnih ekoloških i društvenih uvjeta i ključnih aspekata biologije velikih zvjeri (primjerice trendova populacija, uzroka i prostornih i vremenskih značajki sukoba, ponašanja medvjeda), kako bi se točno odredilo kako različite vrijednosti, perspektive ili stavovi prema velikim zvijerima oblikuju shvaćanja ljudi ili kojim ciljevima teže.

Vrijednosti interesnih skupina

Bilo da ste u planinskom selu San Lorenzo in Banale u talijanskoj regiji Trentino ili među zajednicama slovenske ribniško-kočevske regije, vrijednosti lokalnoga stanovništva ključne su za uspostavu učinkovite suradnje i rješavanje sukoba između ljudi i velikih zvijeri. Uz to, važno je prepoznati da su pojedinci, nevladine organizacije i ostali uključeni u proces, a koji se nalaze izvan životnog područja velikih zvijeri, za njih također zainteresirani. Trebat će osmisliti dugoročnu strategiju koja obuhvaća vrijednosti svih zainteresiranih.

Proces donošenja odluka

Suradnja sa zajednicama zahtijevat će neku vrstu tribina ili procesa koji omogućuje povezivanje ljudi u nastojanju da prepoznaju i rasprave probleme povezane s velikim zvijerima i dođu do rješenja. Ovo bi mogla biti jedna od najvažnijih stvari u smisljenoj suradnji s lokalnim zajednicama. Uskoro ćemo se više pozabaviti s opisanom načinom očuvanja koji se temelji na suradnji s lokalnim stanovništvom.

Važnost ekološkog i društvenog konteksta

Nažalost, ne postoji aplikacija za pametne telefone koja nam može pomoći u rješavanju sukoba između ljudi i velikih zvijeri. U Sloveniji, Hrvatskoj, Italiji i Austriji postoje jedinstveni ekološki i društveni uvjeti koje treba uzeti u obzir pri razvijanju strategija za rješavanje sukoba s velikim zvijerima koji uključuju lokalno stanovništvo i zajednice.

Postoje tri opća čimbenika koja treba uzeti u obzir pri procjeni ekološkog i društvenog konteksta: 1) trenutni uvjeti, 2) trendovi i 3) buduće projekcije (Clark 2002). Ako je moguće, znanstvene informacije o statusu i ekoloških i društvenih uvjeta bit će korisne pri razvijanju temelja za rješavanje problema unutar jedinstvenog konteksta svake zajednice i učinkovitu suradnju s njima. Posebna istraživanja ili postojeće znanstvene informacije mogu biti potrebne ovisno o kontekstu za razumijevanje dinamike medvjede populacije, ponašanja medvjeda, karakteristika staništa i ljudskih aktivnosti i društvenih sustava.

Dinamika medvjede populacije

Važno je znati povećava li se ili smanjuje postojeća populacija medvjeda, je li stabilna ili nepoznata, jer ti trendovi mogu utjecati na učestalost sukoba s ljudima te na to kako ljudi shvaćaju medvjede i reagiraju na njih. Na primjer, na zapadu SAD-a, polako rastuća populacija grizli medvjeda počela je ponovno naseljavati nekadašnja staništa, što je dovelo do povećanja broja sukoba i intervencija (Jonkel 2006). Uz to, članovi lokalne zajednice mogu imati vrlo različita mišljenja o trenutnom broju medvjeda. Kad god je to

photo credit: Matija Stergar

moguće, važno je imati pouzdan znanstveno utemeljen podatak o statusu medvjede populacije, jer o njemu ovise daljnje akcije upravljanja i određivanje tipova rješenja koja treba primijeniti.

Ponašanje medvjeda

Drugo, razumijevanje ponašanja medvjeda s posebnom pozornosti na njihovo kretanje i potragu za hranom, spol i dob "problematičnih" medvjeda te ono što ih privlači (neki medvjedi mogu razviti naučena ponašanja i tražiti specifičnu hranu) može utjecati na mjesto i vrijeme sukoba i pomoći pri razvijanju isplativih metoda upravljanja (Linnell i sur. 1999, Steyaert i sur. 2013, Elfström i sur. 2014a, Wilson i sur. 2006).

Karakteristike staništa

Postoji pet preporučenih područja koja treba uzeti u obzir prilikom razumijevanja trenutnih i budućih karakteristika staništa, a koja utječu na učestalost i intenzitet sukoba na određenom području. To su: 1) veličina staništa (smanjujuća, povećavajuća ili stabilna), 2) kvaliteta staništa (smanjujuća, povećavajuća ili stabilna), 3) dostupnost prirodne hrane za medvjede, 4) raznolikost prirodne hrane za medvjede i 5) ostale velike zvijeri i divlje životinje u sustavu koje mogu uzrokovati sukobe.

Iako je u praksi teško izvedivo i skupo procjenjivati sve navedene karakteristike staništa, potrebno ih je barem uzeti u obzir, jer i povećanje i smanjenje kvantitete i kvalitete staništaja mogu utjecati na učestalost sukoba. Također je bitno razumjeti ulogu ostalih velikih zvijeri i divljih životinja koje mogu biti uzrok posrednih ili neposrednih sukoba s medvjedima.

Ljudska aktivnost i društveni sustavi

Za svaki pojedini lokalitet važno je razumjeti sve važne sudionike koji na njemu djeluju (vlasti, industrija, lokalne zajednice, nevladine udruge), koji imaju brojne interese i usmjeriti se na to kako različite perspektive, vrijednosti i zahtjevi pomažu ili odmažu u nastojanjima za smanjenje sukoba sa zvijerima. (Clark 2002).

Najveći izazov za uspješan projekt je održavanje ravnoteže između često različitih percepcija vrijednosti. Ove vrijednosti iskazuju se u posebnom načinu upotrebe zemljišta i aktivnostima koje formiraju ponašanje i običaje ljudi te utječu na uzroke i učestalost sukoba. Razvoj učinkovitih komunikacijskih tribina od presudne je važnosti za razumijevanje tih vrijednosti te dijeljenja zajedničkog shvaćanja problema, određivanje zajedničkih ciljeva i pronalaženje rješenja koja služe javnim, a ne individualnim ciljevima (Brunner i sur. 2002). Važno je graditi odnose na postojećim kapacitetima ili stvarati prilike za redovitu komunikaciju svih sudionika u procesu.

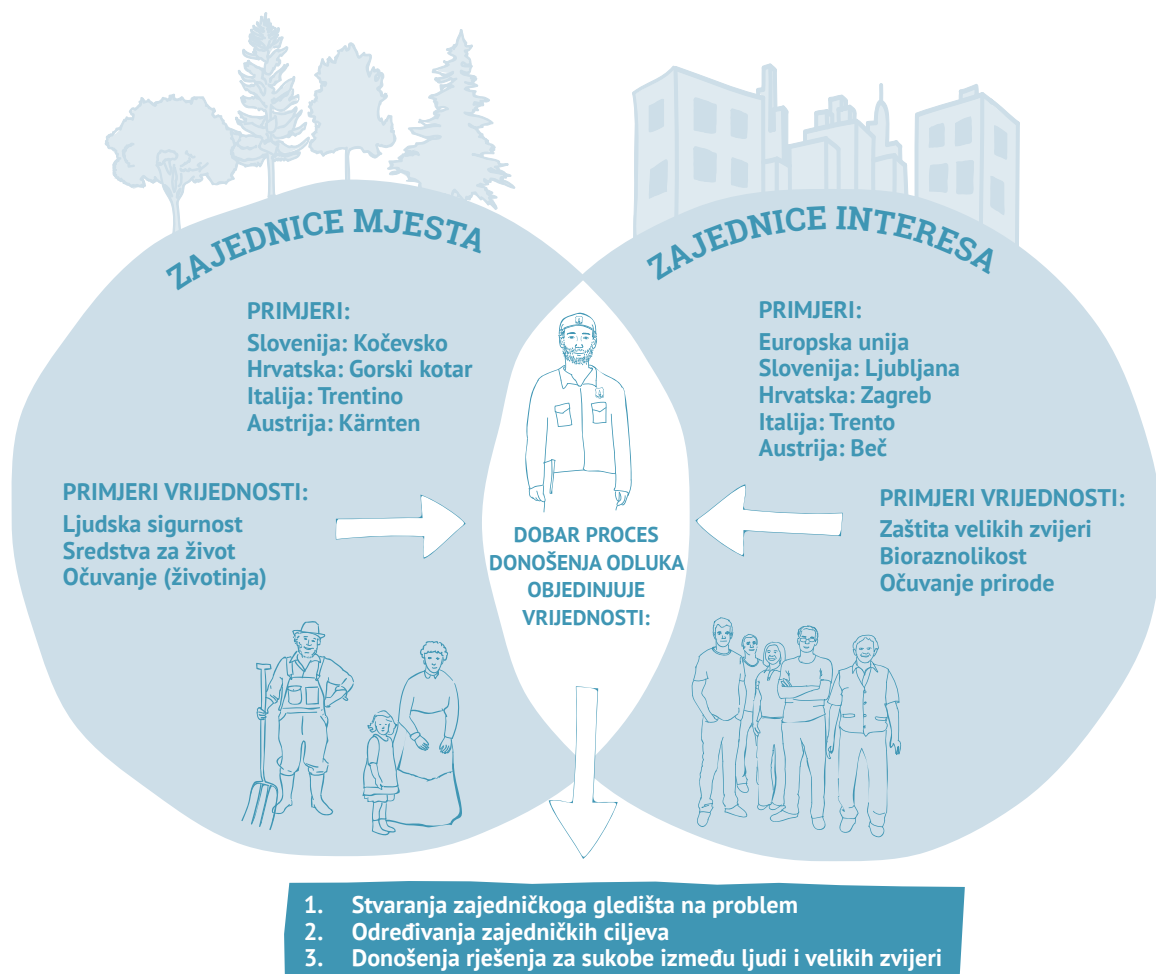
photo credit: Matija Stergar

Osobni sastanci, radne skupine ili okrugli stolovi sudionika trebali bi biti dio svakog projekta ako se očekuje suvisla suradnja sa zajednicama. Ovdje možete zatražiti pomoć stručnjaka ili koordinaciju svih sudionika.

U idealnim uvjetima, dobra intervencija na razini zajednice treba spajati vrijednosti koju dijele zajednice mjesta i zajednice interesa. To je ključno u procesu očuvanja velikih zvjeri, jer su medvjedi i vukovi karizmatične krovne vrste koje privlače nacionalne i međunarodne interese iz urbanih središta čije se vrijednosti i aktivnosti razlikuju od ruralnih lokalnih zajednica koje se nose s rizikom života s velikim zvijerima.

Zajednice mjesta i zajednice interesa: heuristika za rješavanje suparničkih vrijednosti u sukobima između ljudi i velikih zvjeri

Općenita strategija pri suradnji sa zajednicama glasi: važno je shvatiti da su vrijednosti koje potječu s određenoga mjesta različite od vrijednosti osoba koje dolaze izvan te zajednice

Heuristika za prepoznavanje vrijednosti različitih interesnih skupina (prilagođeno iz Wilson i sur., 2013)

interesa. Na primjer, članovi zajednice ruralnih središta u Sloveniji, Hrvatskoj, Italiji i Austriji bit će orijentirani prema antropocentričkim vrijednostima, kao što su sigurnost ljudi, sredstva za život i korištenje resursa. Vrijednosti zajednica interesa predstavljene u europskim zakonima ili politici te urbanim interesima nevladinih udruga naglašavaju zaštitu velikih zvjeri, očuvanje prirode i rastuću zabrinutost oko bioraznolikosti.

Trebalo bi definirati zajedničko viđenje problema, odrediti zajedničke ciljeve i smisliti rješenja koja ujediniju i zadovoljavaju dovoljno zajedničkih vrijednosti za obje zajednice: zajednice mjesta i zajednice interesa. Na taj se način može pronaći rješenje ili doći do sporazuma oko rješavanja trenutnog problema.

O ovome se može razmišljati i na način da tragamo za rješenjem koje odgovara svima, a ne samo jednoj strani. Na primjer, zajednice mjesta mogu definirati problem sukoba s velikim zvijerima uskogrudno i pojednostavljeno, kao problem "previše medvjeda" te bi rješenje bilo povećati odstrel kako bi se smanjila populacija. Zajednice interesa mogle bi ovo rješenje smatrati neodrživim i u čistoj suprotnosti sa svojim vrijednostima, među kojima je najvažnija zaštita velikih zvjeri – ili u nekim slučajevima, čak i većih populacija zvjeri. Potrebno je pomno razmisliti kako smiriti nastalu situaciju, kako pomiriti suparničke vrijednosti koje se manifestiraju na različite načine u shvaćanju problema sukoba ljudi i velikih zvjeri.

Osmišljavanje procesa odlučivanja

Iako je proces donošenja odluka zahtjevan i dugotrajan, važan je za dugoročan pristup uspješnoj suradnji sa zajednicama (Lasswell 1971, Clark 2002). Smanjenje sukoba sa zvijerima, kao i drugi procesi donošenja odluka, usmjereni su uglavnom na ljude: na ono što je nama važno, kako surađujemo, kako donosimo odluke i svakodnevno radimo. U osnovi, kako donosimo odluke o sebi tako donosimo odluke i o velikim zvijerima. Odluke koje donosimo za velike zvjeri utjecat će i na ljude. U idealnim uvjetima, dobar proces donošenja odluka treba biti: 1) uključiv, 2) činjeničan, 3) pravedan, 4) učinkovitog rezultata. Dobar proces podrazumijeva sudjelovanje i uključivanje svih sudionika različitih perspektiva. Također je transparentan i iziskuje povjerenje svih sudionika.

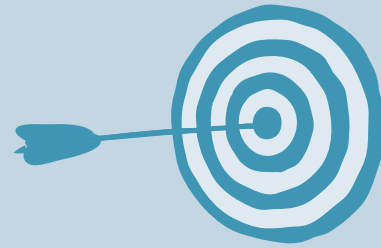
Ključni dio dobrog procesa donošenja odluka oslanja se na uključivanje.

Glavni dijelovi procesa odlučivanja*

SAKUPLJANJE BITNIH PODATAKA OD SUDIONIKA ZA RJEŠAVANJE PROBLEMA

- Prepoznati bitne informacije (biološke i društvene).
- Zajedničko definiranje problema.
- Određivanje ciljeva za rješavanje problema.

BITNA PITANJA ILI STANDARDI KOJE TREBA UZETI U OBZIR:

1. “Je li informacija pouzdana?”
2. “Je li informacija detaljna?”
3. “Hoće li informacija biti dovoljno specifična za usmjeravanje prema rješavanju problema?”
4. “Je li informacija dostupna svim sudionicima?”

RAZVIJANJE PODRŠKE ZA AKCIJE

- Stvaranje tribina u kojima svi sudjeluju.
- Razvijanje zajedničkih akcija u svrhu sprečavanja sukoba sa zvijerima.

KLJUČNA PITANJA ILI STANDARDI KOJE TREBA UZETI U OBZIR:

1. “Je li diskusija racionalna?”
2. “Mogu li sudionici razgovarati o svojim vrijednostima i perspektivama civilizirano i bez prijetnji?”
3. “Mogu li različite vrijednosti zajednica mjesta i zajednica interesa biti ujedinjene kako bi služile zajedničkim interesima?”

DONIJETI ODLUKE KOJE PODUPIRU SVI SUDIONICI

- Odlučiti o specifičnim akcijama.
- Razmisliti o akcijama u kojima svi sudjeluju, koje ne ugrožavaju lokalne zajednice i ne štete prirodi.

KLJUČNA PITANJA ILI STANDARDI KOJE TREBA UZETI U OBZIR:

1. “Hoće li akcije biti djelotvorne (npr. jesu li provjerene i isplative)?”
2. “Jesu li akcije opsežne i dugoročne?”

PROVEDBA AKCIJA

- Provedba projekata kako bi se smanjili sukobi sa zvijerima.

KLJUČNA PITANJA ILI STANDARDI KOJE TREBA UZETI U OBZIR:

1. “Jesu li projekti u obavljani vremenskom okviru?”
2. “Jesu li projekti ovisni o zaposlenicima?”
3. “Jesu li projekti realni?”
4. “Može li se pratiti učinkovitost projekata?”

NADGLEDANJE

- Učinkovitost projekata treba biti nadgledana.
- Procene donošenja odluka treba redovno nadgledati.

KLJUČNA PITANJA ILI STANDARDI KOJE TREBA UZETI U OBZIR:

1. “Jesu li projekti učinkoviti?”
2. “Jesu li postignuti krajnji ciljevi?”
3. “Odgovara li ukupni proces odlučivanja svim sudionicima?”

**Prilagođeno iz Laswell (1971); Clark (2002).*

Osmišljavanje zajedničkog razumijevanja problema

Kao što je već spomenuto, bitno je razviti zajedničko shvaćanje problema i definirati što je točno “problem” u sukobu velikih zvijeri s ljudima. Često brojne i suprotstavljene definicije problema različitih sudionika otežavaju postavljanje zajedničkog cilja i aktivnosti upravljanja. Potrebno je posvetiti dovoljno vremena pomnom definiranju problema (Weiss 1989). Definicije sugeriraju uzroke i posljedice “problema” i predlažu akciju rješavanja. Odnosno, definicija u sebi sadrži svoje rješenje. (Wilson i Clark 2007). Ciljano društveno istraživanje može se koristiti kao alat za određivanje temeljnih informacija o različitim definicijama problema.

Problemske definicije usmjerene na smanjenje rizika ozljeđivanja ljudi i minimiziranje ekonomske štete koju su uzrokovali medvjedi mogu biti dobar temelj na koji se mogu nadograđivati i provesti rješenja donesena u suradnji sa zajednicama (Wilson i Clark 2007). Barlow i sur. (2010) također predlažu usmjerenost na smanjivanje rizika te su razvili korisne heurističke metode za razumijevanje i definiranje sukoba ljudi i zvijeri. Predlažu i da svi sudionici zajedno razviju “profil sukoba” za bolje razumijevanje uzroka te lokalnih i vremenskih karakteristika sukoba.

Primjer okosnice za razvijanje profila sukoba i identificiranje i određivanje prioriteta rješavanja sukoba ljudi i zvijeri

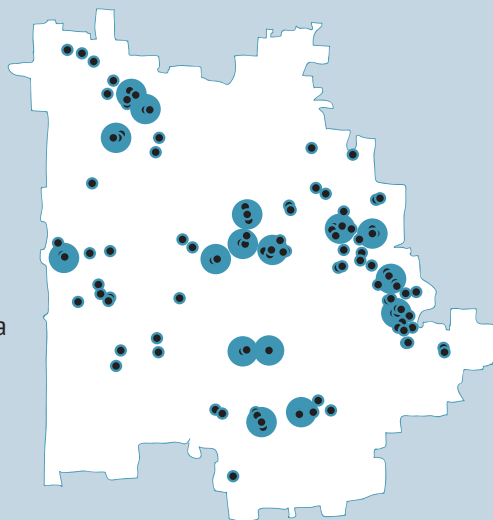
(Barlow i sur., 2010)

POSTAVITE CILJEVE SA SUDIONICIMA

- Definirajte broj spašene stoke, površinu zaštićenog zemljišta, broj sela u koja već neko vrijeme ne dolaze medvjedi itd. u određenom vremenskom okviru.
- Ciljevi trebaju biti specifični. Primjerice, ciljevi mogu biti: neoštećene košnice ili smanjen broj žalbi lokalnog stanovništva na medvjede.

NAPRAVITE PROFIL SUKOB

- Odredite uzroke sukoba.
- Uključite opis sukoba s informacijama o opsegu, vremenskim, prostornim i društvenim karakteristikama.
- Može se provesti analiza konfliktnih vrućih točaka kako bi se odredila visokorizična područja (vidjeti Wilson i sur. 2006, Miller 2015).

GIS praćenje koristan je alat za prikaz sukoba ili šteta koje nanose smeđi medvjedi i određivanje konfliktnih vrućih točaka – područja rizika sukoba ljudi i medvjeda. Ova karta prikazuje rasprostranjenost i gustoću sukoba iz istraživanja u Montani, SAD (Wilson i sur. 2006).

Autor karte: Seth Wilson

ODREDITE MOGUĆA RJEŠENJA

- Popišite sve akcije smanjenja sukoba.
- Potencijalne akcije moraju biti praktične i društveno prihvatljive sudionicima.

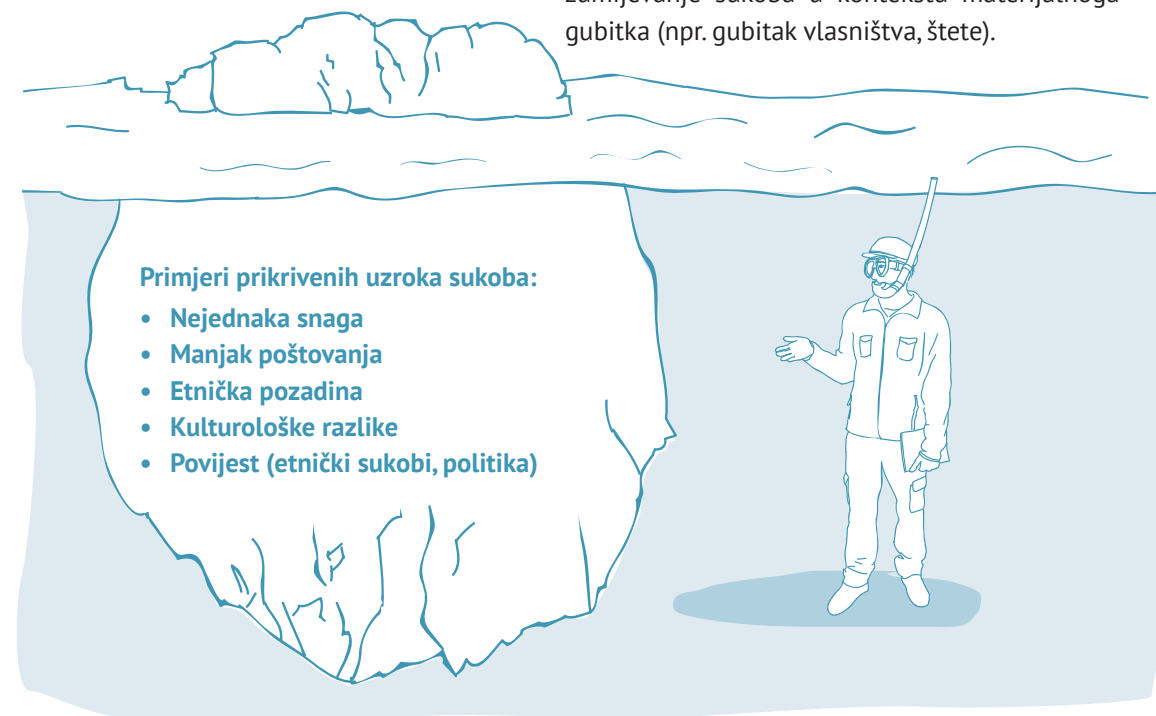
ODREDITE PRIORITETNA RJEŠENJA

- Ocijenite rješenja na temelju procijenjenog broja spašene stoke, zaštićenih domova, spriječenih ljudskih povreda, zaštićenih košnica itd.
- Ocijenite rješenja na temelju isplativosti.
- Ocjenite rješenja kombinirano prema učinku i isplativosti.

Nemojte ignorirati društveno uzrokovane sukobe

U određenim slučajevima, prije utvrđivanja neposrednog problema sukoba s velikim zvijerima, možda će trebati prepoznati i riješiti prikrivene društveno uzrokovane uvjete koji utječu na sukob. U nekim slučajevima mogu postojati duboko ukorijenjeni društveni sukobi, povijesni događaji ili čak etničke i kulturološke podjele zbog kojih pojedinci ili skupine neće željeti međusobno surađivati (Madden i McQuinn 2014). Neuspjeh u uočavanju takvih uzroka sukoba može omesti dobronamjerne mjere koje potiču suradnju. Možda će biti potrebna profesionalna pomoć koja će otkriti, istražiti i preoblikovati postojeće odnose kako bi došlo do potrebne promjene (Madden i McQuinn 2014).

Tradicionalni pristupi upravljanju sukoba ljudi s divljim životinjama podrazumijevaju površno razumijevanje sukoba u kontekstu materijalnoga gubitka (npr. gubitak vlasništva, štete).

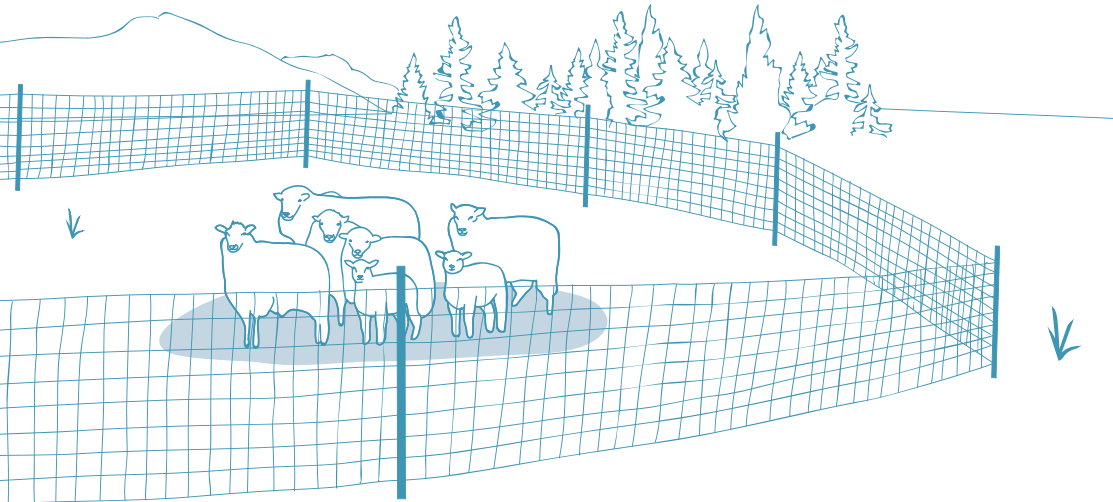

Osmišljavanje zajedničkog seta vrijednosti

Kao i kod određivanja zajedničke definicije problema, određivanje zajedničkih ciljeva ključno je za učinkovitu suradnju sa zajednicama. Možda je očigledno, ali razumijevanje različitih vrijednosti i perspektiva sudionika najbitniji je preduvjet za određivanje ciljeva. Na osnovnoj razini važno je ostvariti proces koji članovima zajednice i svim sudionicima omogućuje redovito sastajanje i dijalog o problemima. Kada je to potrebno, ovakve tribine ili sastanci interesnih skupina mogu se organizirati uz podršku stručnjaka ili se mogu održavati

samostalno unutar zajednice kada je to moguće. Na primjer, lovačka i planinarska društva ili čak i lokalni dobrovoljni vatrogasci mogu iskoristiti sastanke kao priliku da započnu razgovor o velikim zvijerima i otvore diskusiju sa zajednicom oko pronalaska rješenja. Treba se posebno potruditi oko razumijevanja zajednice, njezinih vođa te otkriti tko je osoba unutar nje koja ima potrebne kvalitete za povezivanje ljudi.

Određivanje ciljeva koji odražavaju vrijednosti obiju zajednica (mjesto i interesa) vrlo je važan preduvjet za dugoročan uspjeh. Ciljevi koji odražavaju antropocentrički okvir s uvažavanjem rizika i s načinima zaštite sigurnosti ljudi, imovine i sredstava za život mogu se raspravljati u okviru sprečavanja sukoba - to izravno pogoduje ljudima koji žive s velikim zvijerima i onim zajednicama interesa koje traže zaštitu medvjeda. Korištenje preventivnih mjera poput električne ograde ili kanti za otpatke "otpornih na medvjede" nesmrtonosne su metode koje smanjuju rizik opetovanih sukoba s medvjedima i naknadne potrebe uklanjanja "problematičnih" medvjeda. Oblikovanje ciljeva s naglaskom na prevenciju ne samo da pomaže premostiti suprotstavljene vrijednosti, nego je i: 1) isplativo, 2) dugoročno donosi korist i 3) usmjereno k budućnosti.

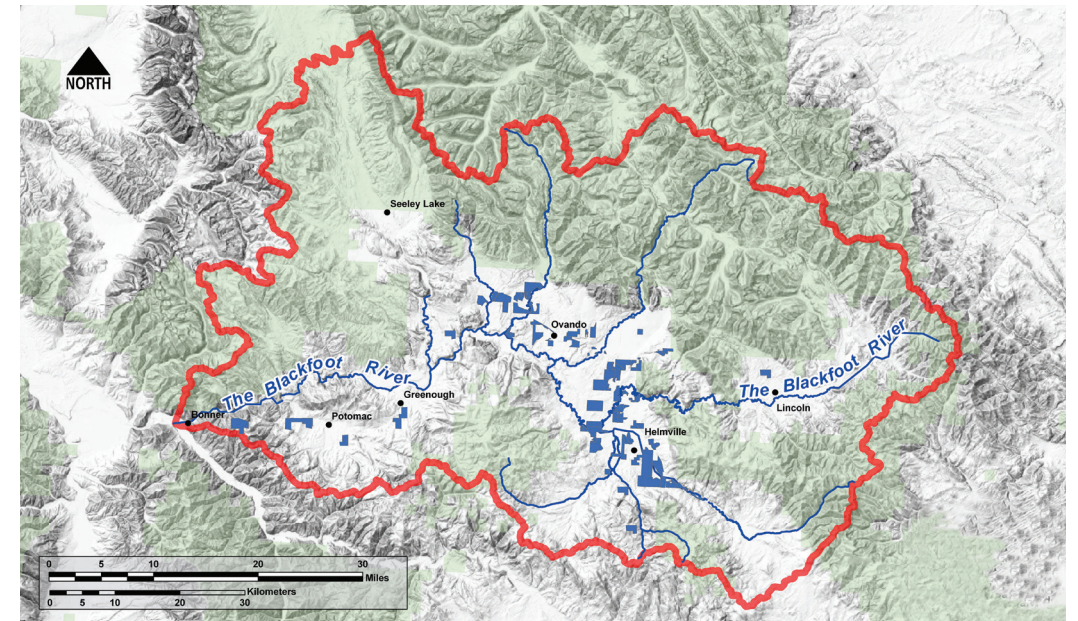

Važnost opsega i prototipova za provedbu projekta

Ako između zainteresiranih strana postoji sporazum oko definicije toga što je "problem", oko potencijalnih rješenja i općenitih, zajednički postavljenih ciljeva, sljedeći koraci u procesu su provedba projektnih ciljeva i praćenje napretka. Važno je uzeti u obzir biološke razmjere unutar kojih se odvijaju sukobi u odnosu na načine korištenja zemlje. Ovaj postupak pokazat će vam koliko selektivni ili sveobuhvatni možete biti prilikom provedbe projekta na terenu.

Današnji geografski informacijski sustav (GIS kartografija), modeliranje i mogućnosti prostorne analize mogu u trenu rasvijetliti razmjere konfliktnih zona na prostornim i vremenskim (sezonskim) razinama. Bitno je provjeriti koliko je zajednica spremna, jesu li dostupni svi potrebni resursi te postoji li kapacitet da se izjednači reakcija lokalne zajednice s biološkom realnosti.

Koliko područje medvjed koristi, putevi kojima se kreće i područja njegovih osnovnih aktivnosti, kao i teritorij vučjeg čopora, lokacije brloženja i parenja – sve te informacije bitne su kako bi se mogle usporediti s načinima obrade zemlje koje utječu na mogućnost sukoba. Nekoliko primjera uključuju mjesta koja ih privlače, poput košnica, ovčjih pašnjaka, hranilišta divljih životinja, pašnjaka domaćih životinja i ljudskih naselja.

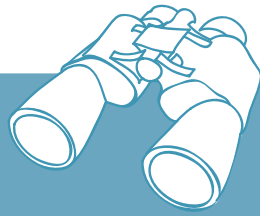

Ova karta, iz projekta u Montani u SAD-u, prikazuje stočne pašnjake (plavo) gdje se svake godine tele krave, što može privući smeđe medvjede farmama/naseljima. Na većini pašnjaka postavljene su električne ograde kako bi se zaštitila stoka od smeđih medvjeda i vukova.

Autor karte: Seth Wilson

- Područje rijeke Blackfoot
- Savezno zemljište u Montani
- Lokacije telenja

Ovisno o resursima i dobroj volji članova zajednice da pristanu na specifične preventivne mjere, korisno je napraviti prototipove u manjim omjerima koji imaju veće šanse za uspjeh. Ova metoda može se smatrati "branjem voća s niskih grana" u situacijama u kojima je to moguće izvesti.

KLJUČNE TOČKE

- Pažljivo birajte ljude s kojima surađujete – gledajte na njih kao na “fokusnu skupinu”.
- Birajte osobe koje drugi smatraju vođama i koje većina poštuje.
- Ako su vaši projekti uspješni, dopustite odabranim osobama da promoviraju uspješnost projekta u lokalnim medijima i preko neformalnih komunikacijskih mreža.
- Obilasci terena projekta s osobama koje nas podupiru odličan je način da s “priče” prijeđete na “djelo” te da ostalim članovima zajednice objasnite određene metode smanjenja sukoba.
- Obilasci terena osnažuju međusobnu komunikaciju (npr. između poljoprivrednika).
- Obilasci terena mogu potaknuti korištenje preventivnih praksi među osobama koje ih trenutno ne koriste.

KORISTI PROTOTIPOVA

Investiranje u određeni prototip s pojedincem ili manjom grupom ljudi sa svoja četiri ključna rezultata može postati odličan primjer ostalima:

1. Izravno smanjenje sukoba s velikim zvijerima:
 - manje zahtjeva za štete
 - manje utjecaja na velike zvijeri (primjerice: postavljanje zamki, premještanje ili uklanjanje)
2. Dobiveno povjerenje pojedinaca ili grupa koje provode projekt.
3. Poligon za ispitivanje novih tehnologija, mjera i društvenih procesa.
4. Model koji služi kao pozitivan primjer za promoviranje preventivnih inovacija na drugim mjestima.

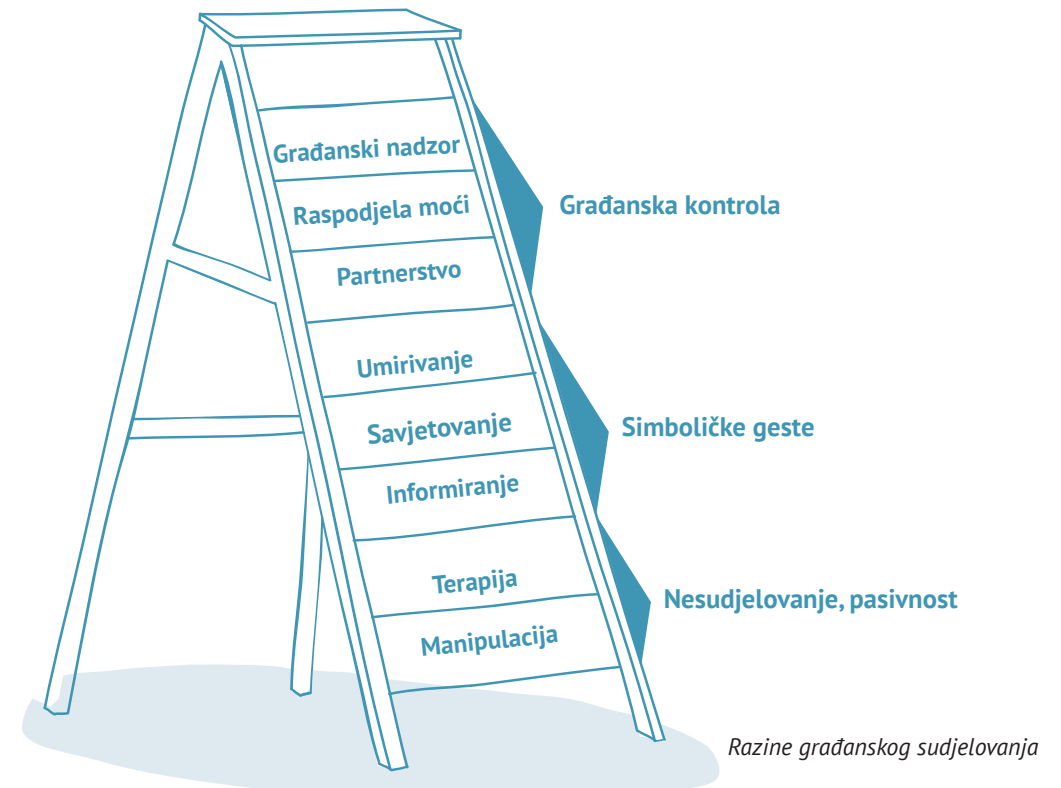
Važnost partnerskog odnosa

Partnerstvo koje uključuje različitost zainteresiranih strana u zadanom kontekstu može biti korisno za lokalnu zajednicu i velike zvijeri. Pristup koji se temelji na partnerstvu i koji potiče podjelu moći može potaknuti suradnju i koordinaciju među pojedincima, institucijama i vlastima. Za stvaranje takva partnerstva potrebno je određeno vrijeme, ali s vremenom, kada partnerstvo očvrstne, može iznjedruti dobre ideje, vještine i resurse koji su potrebni za smanjivanje sukoba sa zvijerima. Znanstvene činjenice, različite vještine (lokalni stručnjaci, lovci i inspektori šteta) i financijska sredstva mogu se i trebaju združiti za postizanje najboljeg rezultata. Različita partnerstva mogu također odražavati vrijednosti zajednica mjesta i zajednica interesa.

Ministarstva i agencije koje imaju zakonsku obvezu i autoritet upravljanja velikim zvijerima u Sloveniji, Hrvatskoj, Italiji i Austriji prvenstveno moraju odlučiti na koji način žele surađivati s pojedincima i lokalnim zajednicama te shvatiti njihovu ulogu u procesu suradnje.

Ljestvica sudjelovanja

Arnsteinova (1969.) “ljestvica sudjelovanja” koristan je način vizualiziranja različitih razina sudjelovanja koje vlasti dozvoljavaju građanstvu tijekom planiranja. Kao što je prikazano na shemi, partnerstvo od vlasti zahtijeva veliku razinu dijeljenja moći s građanima.

Stremite dugoročnim i održivim pristupima

Smanjenje sukoba ljudi i velikih zvijeri naposljetku će ovisiti o lokalnom stanovništvu i njihovoj toleranciji prema medvjedima i vukovima i spremnosti ljudi da prihvate udio u odgovornosti za problem. Taj udio podrazumijeva da ljudi preuzmu dio odgovornosti za život s medvjedima i vukovima, nasuprot tradicionalnom modelu upravljanja u kojem se pasivno oslanjaju na vanjske subjekte i nadležna tijela da djeluju.

Ovo ne znači da ne postoji potreba za uključenost vlasti ili nevladinih udruga. Ustvari *više vladinih i nevladinih kapaciteta potrebno je* na više mjesta kako bi se osiguralo dovoljno sredstava i potpora da se riješi određeni problem. Održiva rješenja trebati će biti praktična i isplativa te prilagođena specifičnosti sukoba ljudi i velikih zvijeri. Idealno bi bilo da se rješenja i metode za smanjenje sukoba ljudi i zvijeri razviju i prošire među pojedincima i zajednicama u ravnopravnom pristupu u kojem će suživot sa velikim zvijerima postati kulturno prihvaćena norma.

Učinkovitost smanjenja sukoba ljudi i zvijeri					
	Manje učinkovito		Više učinkovito		Najučinkovitije
Oblik lokalnog sudjelovanja	“Snađi se sam”	“Reci im kako”	Model ovisnosti o stručnjacima - “napravi umjesto njih”	Širenje tehnologije - “pokaži im kako”	Vlasništvo – jednaki – edukatori
Ishod	Ljudi istrijebe medvjede	Ljudi polako istrijebe medvjede	Program bi mogao biti učinkovit, ali je skup i vjerojatno neodrživ	Održiviji	Suživot postaje dio lokalne kulture

(Prilagođeno iz Wilson i sur. 2013)

Zaključci

Učinkovita komunikacija je najbitnija kod upravljanja i zaštite velikih zvijeri kako u neformalnim, tako i u formalnim situacijama. Što se tiče neformalnih situacija, procjenitelji štete i članovi interventnih timova svakodnevno imaju prilike graditi partnerske odnose i zadobiti povjerenje unutar zajednica. Na formalnoj razini, cjelokupna koordinacija i dobro osmišljen proces donošenja odluka pomažu proširiti znanstvene informacije među interesnim skupinama te potaknuti razgovor, debatu i eventualnu akciju. Učinkovita komunikacija rasvijetlit će različite vrijednosti zajednice mjesta i zajednice interesa. Sve u svemu, komunikacija bi se trebala temeljiti na prijateljskom i nezagovaračkom pristupu. Usklađenost s vrijednostima i potrebama lokalne zajednice pomoću redovite komunikacije i volje za slušanjem i shvaćanjem njihovih problema važan je način za sveukupnu komunikacijsku strategiju.

Održiv suživot s velikim zvijerima dugoročno ovisi o uključenosti lokalnog stanovništva u rješavanje problema. Učinkovita suradnja sa zajednicama vodi do suživota koji je dio kulturnološkog očekivanja u Sloveniji, Hrvatskoj, Italiji i Austriji.

Kao dio upravljanja velikim zvijerima, procjenitelji šteta i članovi interventnih timova imaju jedinstvenu nišu. Iskoristite priliku kako biste bili učinkovit ambasador velikih zvijeri i zajednica koje žive s njima. Odvojite dovoljno vremena kako biste poslušali lokalno stanovništvo i istinski i sveobuhvatno razumjeli kako različite zajednice gledaju na problem života s velikim zvijerima. Uvijek kada ste u mogućnosti, potražite preventivna, proaktivna i održiva rješenja koja služe svima, a ne samo određenim pojedincima.

Literature Cited

- Arnstein, Sherry R. 1969. A ladder of citizen participation. *Journal of the American Institute of Planners* 35: 216-224.
- Barlow, A.C., D. C. Greenwood, I. Ahmad and J. Smith. 2010. Use of an action-selection framework for human-carnivore conflict in the Bangladesh Sundarbans. *Conservation Biology* 24: 138–1347.
- Bekov, M. 2001. Human–carnivore interactions: adopting proactive strategies for complex problems. Pages 179-195 in J.L. Gittleman, S. Funk, D. W. Macdonald and R. Wayne, editors. *Carnivore Conservation*. Cambridge University Press, Cambridge, United Kingdom.
- Bodie, G.D., A.J. Vikery, K. Cannava, and S.M. Jones. 2015. The role of “active listening” in informal helping conversations: Impact on perceptions of listener helpfulness, sensitivity, and supportiveness and discloser emotional improvement. *Western Journal of Communication* 70:151-173.
- Bormann, B.T., F. Wagner, G. Wood, J. Algeria, P. Cunningham, M. Brooks, P. Friesema, J. Berg, and J. Henshaw. 1999. *Ecological stewardship: A common reference for ecosystem management*. Elsevier Science Ltd., Oxford, United Kingdom.
- Brunner, R.D., C.H. Colburn, C.M. Cromley, R.A. Klein, E.A. Olson, editors. 2002. *Finding common ground: governance and natural resources in the American West*. Yale University Press, New Haven, Connecticut, USA.
- Burnett, Gary. 2013. *Community-based approach to conservation for the 21st Century. Conservation and the Environment: Conservative Values, New Solutions*. <www.leadingwithconservation.org/reports/>. Accessed 8 Dec 2015.
- Can, O. E, N. D’Cruze, D.L. Garshelis, J. Beecham, and D.W. Macdonald. 2014. Resolving human-bear conflict: A global survey of countries, experts, and key factors. *Conservation Letters*, November/December 7:501-513.
- Clark, S. G. 2002. *The Policy Process: A practical guide for natural resource professionals*. Yale University Press, New Haven, Connecticut, USA.
- Conover, M. 2001. *Resolving human-wildlife conflicts: The science of wildlife damage management*. Lewis Publishers, Boca Raton, Florida, USA.
- Elfström, M., A. Zedrosser, O-G. Støen, and J.E. Swenson. 2014a. Ultimate and proximate mechanisms underlying the occurrence of bears close to human settlements: Review and management implications. *Mammal Review* 44:5-14.
- Elfström, M., A. Zedrosser, K. Jerina, O-G. Støen, J. Kindberg, L. Budic, M. Jonozovič, and J.E. Swenson. 2014b. Does despotic behavior of food search explain the occurrence of problem brown bears in Europe? *The Journal of Wildlife Management* 78:881-893.
- Gittleman, J.L., S. Funk, D. Macdonald, R. Wayne, editors. 2001. *Carnivore Conservation*. Cambridge University Press, Cambridge, United Kingdom.
- Houston, M. 2009. A quantitative content analysis of attitude expressions toward wolves in the United States and Canadian print news media, 1999-2008. Thesis, Ohio State University, Columbus, USA. <<https://etd.ohiolink.edu/>>. Accessed 10 Dec 2015.
- Huber, Đ. 2008. Large carnivore management in Croatia. Pages 90-99 in R.G. Potts and K. Hecker, editors. *Coexistence of large carnivores and humans: Threat or benefit? Symposium Proceedings of CIC-International Council for Game and Wildlife Conservation*, Budakeszi, Hungary.
- Huber, Đ., Z. Jakšić, A. Frković, Ž. Štahan, J. Kusak, D. Majnarić, M. Grubešić, B. Kulić, M. Sindičić, A. Majić Skrbinišek, V. Lay, M. Ljuština, D. Zec, R. Laginja, and I. Francetić. 2008. *Brown bear management plan for the Republic of Croatia*. Ministry of Regional Development, Forestry and Water Management, Directorate for Hunting Ministry of Culture, and Directorate for the Protection of Nature, Zagreb, Croatia.
- Jerina, K., M. Krofel, M. Mohorović, M. Stergar, M. Jonozovič, and A. Seveque. 2015. Analysis of occurrence of human-bear conflicts in Slovenia and neighboring countries. *Slovenia Forest Service – LIFE DINALP Bear project*, Ljubljana, Slovenia.
- Jonkel, J.J. 2006. *Living with predators project: Preliminary overview of grizzly bear management and mortality 1998-2005*. Montana Department of Fish, Wildlife and Parks-Region 2, Missoula, USA.
- Kendall, K. C., J. B. Stetz, J. Boulanger, A. C. Macleod, D. Paetkau, and G. C. White. 2009. Demography and genetic structure of a recovering brown bear population. *Journal of Wildlife Management* 73: 3-17.
- Knott, E.J., N. Bunnefeld, D. Huber, S. Reljic, V. Kerezi, and E.J. Milner-Gulland. 2014. The potential impacts of changes in bear hunting policy for hunting organizations in Croatia. *European Journal of Wildlife Research* 60:85-97.
- Lasswell, H.D. 1971. *A pre-view of policy sciences*. American Elsevier, New York, New York, USA.
- Lemlin, R.H. 2008. Impacts of the cancellation of the spring bear hunt in Ontario, Canada. *Human–Wildlife Conflicts* 2:5-7.

Linnell, J.C., Odden, J., Smith, M.E., Aanes, R., Swenson, J.E., 1999. Large carnivores that kill livestock: Do 'problem individuals' really exist? *Wildlife Society Bulletin* 27: 698–705.

Mace, R.D., D.W. Carney, T. Chilton-Radandt, S.A. Courville, M. A. Haroldson, R.B. Harris, J. Jonkel, B. McLellan, M. Madel, T. Manley, C. Schwartz, C. Servheen, G. Stenhouse, J.S. Waller, and E. Wenum. 2012. Grizzly bear population vital rates and trend in the Northern Continental Divide Ecosystem, Montana. *The Journal of Wildlife Management* 76:119–128.

Madden, F. and B. McQuinn. 2014. Conservation's blind spot: The case for conflict transformation in wildlife conservation. *Biological Conservation* 178:97-106.

Mattson, D.J. 1990. Human impacts on bear habitat use. *International Conference on Bear Research and Management* 8:33-56.

Mattson, D.J., S. Herrero, R.G. Wright, and C.M. Pease. 1996. Designing and managing protected areas for grizzly bears: How much is enough? Pages 133-64 in R.G. Wright, editor, *National parks and protected areas: Their role in environmental protection*. Blackwell Science, Cambridge, Massachusetts, USA.

Miller, J.R.B. 2015. Mapping attack hotspots to mitigate human–carnivore conflict: approaches and applications of spatial predation risk modeling. *Biodiversity and Conservation* 24:2887-2911.

Obbard, M.E., E. Howe, L. Wall, B. Allison, R. Black, P. Davis, L. Dix-Gibson, M. Gatt, M. Hall. 2014. Relationships among food availability, harvest, and human-bear conflict at landscape scales in Ontario, Canada. *Ursus* 25:98-110.

Primm, S.A. 1996. A pragmatic approach to grizzly bear conservation. *Conservation Biology* 10: 1026–35.

Primm, S.A. and K. Murray. 2005. Grizzly bear recovery: Living with success? Pages 99-137 in T.W. Clark, M.B. Rutherford, and D. Casey, editors. *Coexisting with large carnivores: Lessons from Greater Yellowstone*. Island Press, Washington, D.C., USA.

Primm, S. and S.M. Wilson. 2004. Re-connecting grizzly bear populations: Prospects for participatory projects. *Ursus* 15:104-114.

Servheen, C. 1989. The management of the grizzly bear on private lands: Some problems and possible solutions. Pages 195-200 in M. Bromley, editor. *Bear-people conflicts. Proceedings of a symposium on management strategies*. Department of Culture and Communications, Yellowknife, Northwest Territories, Canada.

Skills You Need (SYN). 2016. SYN homepage. <<http://www.skillsyouneed.com/ips/active-listening.html>>. Accessed 22 Feb 2016.

Spencer, R.D., R. Beausoleil, D. Martorello. 2007. How agencies respond to human–black Bear conflicts: a survey of wildlife agencies in North America. *Ursus* 18: 217-229.

Steyaert, S.M.J.G., J. Kindberg, J.E. Swenson, and A. Zedrosser. 2013. Male reproductive strategy explains spatiotemporal segregation in brown bears. *Journal of Animal Ecology* 82: 836-845.

Training Resources for the Environmental Community (TREC). 2014. Senior Leadership Program 2013-2014 Field Guide.

Treves, A., R. B. Wallace, and S. White. 2009. Participatory planning of interventions to mitigate human-wildlife conflicts. *Conservation Biology* 23:1577–1587.

Weiss, J.A. 1989. The powers of problem definition: The case of government paperwork. *Policy Sciences* 22: 92–121.

Wilson, S.M., J. A. Graham., D.J. Mattson, M.J. Madel. 2006. Landscape conditions predisposing grizzly bears to conflict on private agricultural lands in the western U.S.A. *Biological Conservation* 130:47-59

Wilson, S.M., and S.G. Clark. 2007. Resolving human-grizzly bear conflicts: An integrated approach in the common interest. Pgs. 137-163 in S. Hanna and D. Scott Slocombe, editors. *Fostering Integration: Concepts and practice in resource and environmental management*. Oxford University Press, Oxford, United Kingdom.

Wilson, S.M. G.A. Neudecker, and J.J. Jonkel. 2013. Human-grizzly bear coexistence in the Blackfoot River watershed, Montana: Getting ahead of the conflict curve. Pages 177-214 in S. Clark and M. Rutherford, editors. *Large carnivore conservation: Integrating science and policy in the North American West*. University of Chicago Press, Chicago, USA.

Financiranje vodiča

LIFE DINALP BEAR s podrškom financijskog instrumenta LIFE Europske unije

Dodatna potpora

Zaklada za međusobno razumijevanje

Zaklada Pumpkin Hill

Zaklada obitelji Bunting

Northern Rockies Conservation Cooperative (NRCC)

O projektu

Akronim: LIFE DINALP BEAR

Naslov projekta: Upravljanje i zaštita populacije smeđih medvjeda u sjevernim Dinaridima i Alpama

Referenca: LIFE13 NAT/SI/000550

Trajanje projekta: 01/07/2015-30/06/2019

Internetska stranica: www.dinalpbear.eu

Možete nas pratiti i na facebooku (www.facebook.com/dinalpbear)

i Twitteru (www.twitter.com/dinalpbear).

E-mail: dinalpbear@gmail.com

O ovom vodiču

Autor: Seth M. Wilson

130 Pattee Creek Drive

Missoula, Montana – 59801 - USA

swilson@bigsky.net

Prijevod i lektura: Lidija Bernardić, Marina Habazin

Izdavač: Veterinarski fakultet, Zagreb

Ilustracije: Nuša Stanojević Suwa

Grafički dizajn: Nuša Stanojević Suwa, Rok Oblak

Digitalna verzija dostupna na: www.dinalpbear.eu and www.nrccooperative.org

ISBN: 978-953-8006-08-1

O autoru

Dr. Seth Wilson je član IUCN-ovog ekspertnog tima za sukobe između ljudi i medvjeda, istraživač-suradnik za Northern Rockies Conservation Cooperative i pridruženi profesor na Sveučilištu Montana – Fakultet šumarstva i zaštite prirode.

Korisnici projekta

Sufinancijeri

Ovaj vodič pruža nove alate i inovativne pristupe za stručnjake koji na terenu žele zaštititi i upravljati smeđim medvjedom i vukovima koji nastanjuju područje prilagođeno ljudskom životu. Vodič nudi praktične savjete za učinkovitu komunikaciju i dokazane strategije za ostvarivanje partnerstva i suradnje s ljudima koji žive s velikim zvijerima. Pozitivan radni odnos s ljudima koji se bave divljim životinjama, lokalnim zajednicama i ostalim interesnim skupinama osnova je za rješavanje, smanjivanje i prevenciju sukoba između ljudi i velikih zvijeri.

Vodič je namijenjen ljudima koji istražuju i procjenjuju štete koje su uzrokovale velike zvijeri, ali i svima koji se bave ovim zahtjevnim životinjama. Priprema ih za iznimno važnu ulogu koju kao ambasadori divljih životinja svakodnevno ispunjavaju, tako što im pruža savjete za razvijanje komunikacijskih vještina i uspješan rad s različitim interesnim skupinama. Konačno, ovaj će vodič pripremiti čitatelja na suradnju sa zajednicama koristeći metodu suradnje i pretvarajući teoriju u praksu – na jednostavan i pristupačan način.

LIFE
DINALP
BEAR

LIFE13 NAT/SI/000550